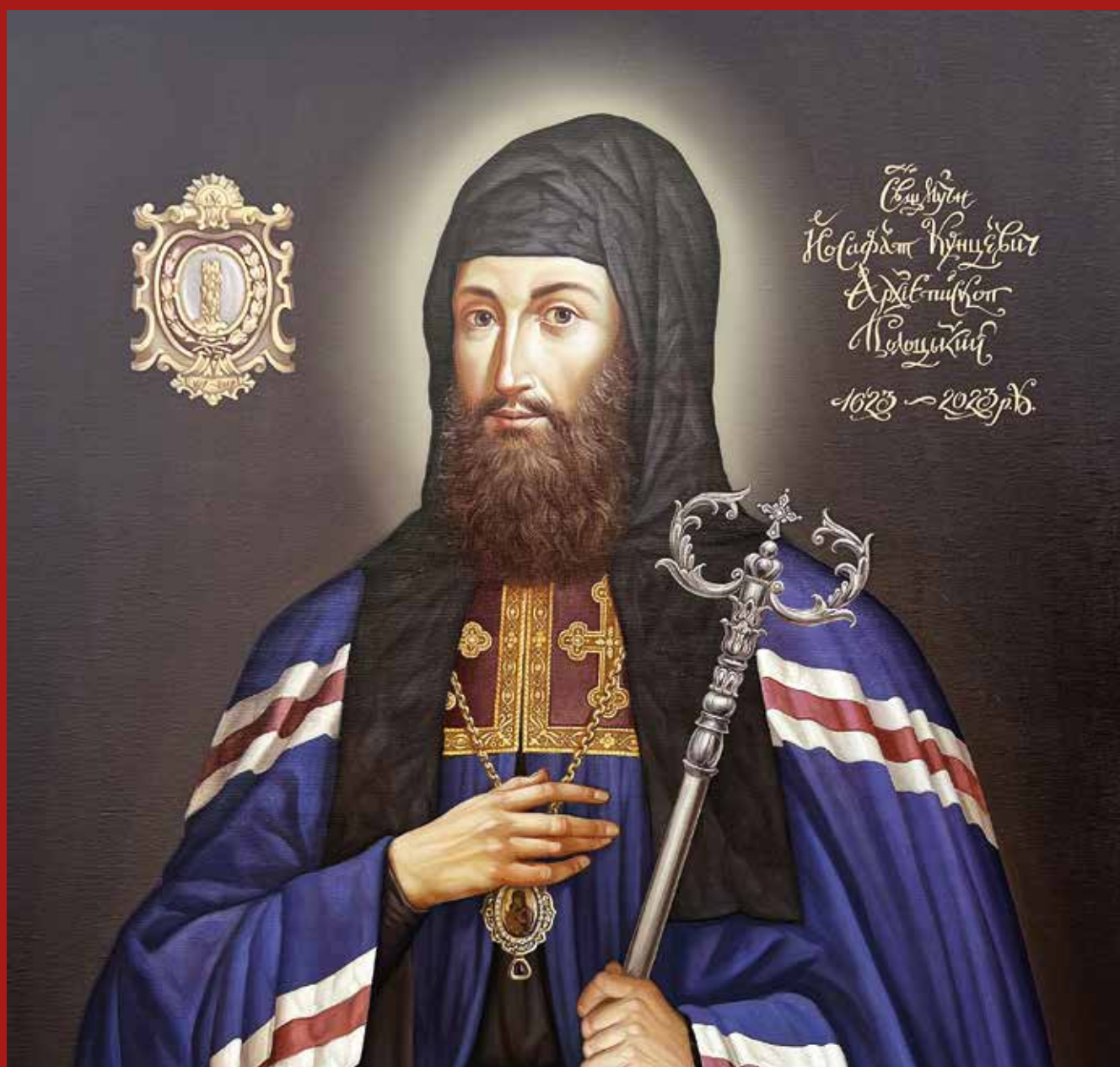

TAUTINIŲ bendrijų 2023 naujienos Nr. 1 (84)

Polocko arkivyskupas, kankinys šventasis Juozapas OSBM. Dailininkas Igoris Kistečok. Mecenatai – Korylkevičių giminė. Igumeno t. Mykolajaus (Ruslano Kozelkivskio) OSBM iniciatyva. Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčia ir bazilijonų vienuolynui. Lenkija, 2022 m. spalio.

Duonos šventės 2023 akimirkos

T u r i n y s

TAUTINIŲ MAŽUMŲ DEPARTAMENTAS PRIE LRV

Tautinių bendrijų taryba susitiko su LRT atstovais.....	2
Departamente lankėsi delegacija iš Moldovos.....	2
Konferencija, visuomenės vaidmens stiprinimui kovoje su rasizmu.....	2
Aptarta neapykantos kalbos problematika.....	2
Skirtas finansavimas sklaidos projektams.....	2

AKTUALIJOS

Vida Montvydaitė: „Karas Ukrainoje atliepia skaudžias Lietuvos patirtis“	3
2023-ieji – šventojo Juozapato metai	5

JUOS PRISIMENAME

Italijos menininkas Giovanni Pietro Perti ir jo darbai Lietuvoje	15
--	----

KULTŪRA

Kiekvienam gardžiausia sava duona	17
Kirgizų bendruomenė šventė Kalpako dieną	18
Paminėtos V. Vysockio 85-osios gimimo metinės.....	19
Koncertai Vilniaus 700-mečiui	19
Lietuvos romų platformos susitikimai Šiauliuose ir Žagarėje	19
Susitikimas su jaunimo delegacija iš Azerbaidžano.....	19
Karaimų metams pasibaigus.....	20

ŠVIETIMAS

Pečius surėmus, kasdienybės rūpesčiai lengvėja	22
Nors nedrąsiai, bet jau lietuviškai	24

BENDRUOMENĖS IR LIETUVA.....

Vengrai Lietuvoje: nuo valdovų iki Lietuvos	25
Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos	25

Tautinių bendrijų taryba susitiko su LRT atstovais

Kovo 1 d. Tautinių mažumų departamente vyko Tautinių bendrijų tarybos posėdis, kuriame dalyvavo LRT generalinės direktorės pavaduotojas Gytis Oganauskas ir Tautinių bendrijų grupės vadovė Ewelina Mokrzecka. Susitikime buvo aptarti pasikeitimai LRT tautinių bendrijų grupės veikloje ir bendradarbiavimo tarp tautinių bendrijų atstovų ir LRT formos.

TMD. Inf

Departamente lankėsi delegacija iš Moldovos

Sausio 24 d. Tautinių mažumų departamente lankėsi Moldovos tarp-etninių santykių agentūros vadovas Dmitrijus Moruzas ir šios agentūros darbuotojos Olga Petuhova bei Nata-

lia Chirilenco. Svečius lydėjo ESBO Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro patarėja Natalia Mirimanova ir nacionalinės programos pareigūnas Sergiu Conovalu.

Departamento atstovai su svečiais aptarė Lietuvos ir Moldovos tautinių mažumų politiką, susipažino su abiejų institucijų veikla. Delegacija apsilankė TBN namuose, susitiko su Lietuvos žydų ir moldavų bendruomenių atstovais.

TMD inf.

Konferencija, visuomenės vaidmens stiprinimui kovoje su rasizmu

Tautinių mažumų departamento vyr. specialistė Eglė Kiuraitė dalyvavo konferencijoje, kurią organizavo ES Tarybai pirmininkaujanti Švedija. Konferencijos tikslas – atkreipti dėmesį į aktualius rasizmo ir antisemitizmo klausimus ES politinėje darbotvarkėje. Konferencijoje dalyvavo ES institucijų, nevyriausybinių organizacijų, pilietinės visuomenės

atstovai, teikiantys siūlymus, kuriais vadovaujantis ES šalys narės galėtų pereiti nuo plano dėl kovos su rasizmu parengimo prie konkrečių priemonių įgyvendinimo.

ES Pagrindinių teisių agentūros duomenimis, Europoje vis dar susiduriama su rasistiniais išpuoliais. Kad būtų sustiprintas atsakas į rasizmo apraiškas ES mastu, 2020 m. rugsėjo

18 d. Europos Komisija priėmė ES kovos su rasizmu veiksmų planą 2020–2025. Šiame plane yra numatytos įvairios priemonės, kurias siekiama įtvirtinti kaip savaime suprantamą ir priimtina ES šalių vyriausybių vykdomą politiką kovoje su rasizmu.

Be minėto kovos su rasizmu plano, buvo priimta ES strategija dėl kovos su antisemitizmu ir žydų bendruomenės stiprinimo (2021–2030).

TMD inf.

Aptarta neapykantos kalbos problematika

Vasario 21 d. Tautinių mažumų departamentas, Lietuvos žmogaus teisių centras ir Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba organizavo susitikimą, kuriame buvo aptariami iššūkiai, su kuriais pastaruoju metu

susiduria tautinės bendruomenės dėl neapykantos kalbos paplitimo viešojoje erdvėje. Lietuvos žmogaus teisių centro atstovai pristatė neapykantos kalbos problematiką ir kovos su ja būdus. Žurnalistų etikos inspekto-

riaus tarnybos atstovai papasakojo apie institucijos atliekamas funkcijas kovoje su neapykantos kalba srityje. Tautinių bendrijų atstovai pasidalijo patirtimi bei pateikė siūlymus dėl kovos su neapykantos kalba mechanizmų tobulinimo.

TMD inf.

Skirtas finansavimas sklaidos projektams

Tautinių mažumų departamentas, įgyvendindamas Tautinių mažumų integracijos į Lietuvos visuomenę, išsaugant jų tapatumą, programą, kasmet skelbia konkursą tautinių mažumų kultūros projektams finansuoti. 2023 metų projektų paraiškos buvo priimamos per Elektroninę paraiškų ir ataskaitų valdymo sistemą (EPAVS).

Įvertinus pateiktus projektus, skirta:

208 tūkst. eurų tautinių mažumų

nevyriausybinių organizacijų veiklos skatinimo iniciatyvų įgyvendinimui. Bus finansuota 100 projektų.

20 tūkst. eurų kultūros projektams, įgyvendinantiems romų sociokultūrinę integraciją. Bus finansuoti 8 projektai.

68 700 tūkst. eurų kultūros projektams, vykdančioms pilietiškumo ugdymo, tarpkultūrinio dialogo ir atminties įprasminimo veiklas, skirtas Pietryčių Lietuvos regionui. Bus finansuoti 44 projektai.

30 000 tūkst. eurų kultūros projektams, stiprinantiems tautinių mažumų vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymo veiklas. Bus finansuoti 22 projektai.

60 tūkst. eurų kultūros projektams, įgyvendinantiems iniciatyvas, skirtas tautinių mažumų žiniasklaidos priemonių bei nevyriausybinių organizacijų informacinio raštingumo ir atsparumo propagandos poveikiui didinti. Bus finansuota 11 projektų.

TMD inf.

Vida Montvydaitė: „Karas Ukrainoje atliepia skaudžias Lietuvos patirtis“

Apie praėjusių metų ypatumus, turėjusius įtakos bendruomenių veiklai, šių metų planus kalbamės su Tautinių mažumų departamentu prie LRV direktore dr. Vida Montvydaite.

Gerbiama direktore, kaip apibūdintumėte praėjusius metus: kokie jie buvo Tautinių mažumų departamentui ir Lietuvos tautinėms bendrijoms?

Rusijos karo prieš Ukrainą paženklinanti 2022 metai tapo juodžiausiais metais ne tik naujausioje Nepriklausomos Lietuvos istorijoje, bet ir visos Europos gyvenime. Susidūrė su nežmogiškos ir nepaaiškinamos agresijos faktu, buvome priversti iš naujo permąstyti taikaus įvairių tautų sugyvenimo principus, skubiai reaguoti į netikėtus iššūkius bei kurti naujas darnios visuomenės bendradarbiavimo formas.

Kaip ir prieš tai buvusiais 2020 ir 2021 m., buvome priversti adaptuotis prie nuolat besikeičiančios aplinkos ir ieškoti nestandartinių problemų sprendimo būdų, tačiau tuo pačiu sugebėjome pademonstruoti neįtikėtiną vienybę ir paramą nuo karo baisumų kenčiančiai Ukrainos tautai, nuo represijų bėgantiems Baltarusijos piliečiams bei savo valstybės veiksams nepritariantiems Rusijos žmonėms, atvykstantiems į Lietuvą.

Tautinių mažumų departamentas ne tik įgyvendino visas suplanuotas veiklas, bet ir, atliepdamas naujus iššūkius, pradėjo iniciatyvas, susijusias su informacinio raštingumo ir piliečių kritinio mąstymo ugdymu.

Tad metai tikrai nebuvo paprasti, tačiau džiaugiuosi, kad juos atlaikėme ir baigėme būdami stipresni, išmintingesni ir labiau pasiruošę netikėtiems išbandymams.

Kokie tautinėms bendrijoms

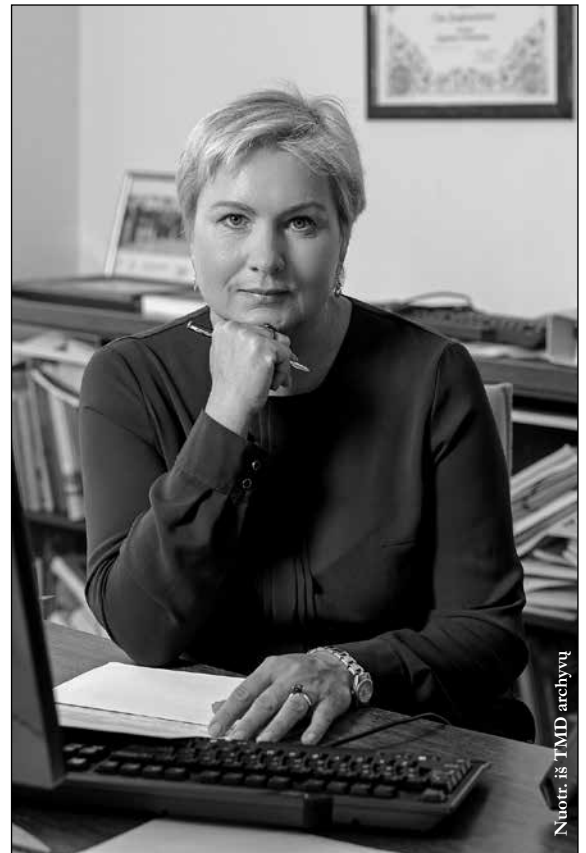
reikšmingiausi praėjusių metų įvykiai?

Lietuvos Respublikos Seimas 2022-uosius Lietuvoje paskelbė Karaimų metais. Karaimų tauta Lietuvoje, nors ir nedidelė, tebėra gyva, išlaikiusi visus pagrindinius savo kultūros dėmenis: religiją, kalbą, tautinę savimonę, istorinę atmintį.

Per Karaimų metus Lietuvos visuomenė daugiau sužinojo apie šimtmečius šioje žemėje gyvenančią tautą ir žodis „karaimas“ tapo labiau atpažįstamas bei identifikuojamas su šia tauta bei jos kultūra. Tam buvo skirtas ir specialiai minėjimui sukurtas logotipas.

Taip pat vyko Pranciškaus Skorinos metų minėjimas, kuriame dalyvavo Vilniaus miesto ir Visagino savivaldybės, Lietuvos paštas, Baltarusių bendruomenės ir kitos viešosios įstaigos. Vilniaus rotušėje vyko iškilmės, skirtos Pranciškaus Skorinos metams ir pirmajai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje išspausdintai knygai. Minėjimą organizavo Departamentas ir Vilniaus m. baltarusių klubas „Siabryna“. Vilniaus knygų mugėje vyko diskusija, skirta Pranciškaus Skorinos metams paminėti. Drauge su Gudų mokyklos draugija organizuotas renginių ciklas: mokinių mokslinė-praktinė konferencija, kūrybinės dirbtuvės, ekskursija Pranciškaus Skorinos keliais. Su I. Luckevičiaus baltarusių muziejumi organizuota ekskursija „Vilniaus spaustuvių istorija“. Ir daug kitų renginių.

Kartu su Kauno įvairių tautų kultūrų centru organizuotas Lietuvos tautinių bendrijų festivalis „Kultūrų so-

Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė: „Aktyviai įsitraukiame į Šventojo Juozapato metų minėjimo veiklas, kurias patvirtino Vyriausybė.“

das 2022“. Projekto tikslas – puoselėti tautinių mažumų tapatumą, tarpkultūrinį bendradarbiavimą, visuomenės toleranciją bei aktyvų tautinių bendrijų įsitraukimą į kultūrinį ir pilietinį šalies gyvenimą Kaune – Europos kultūros sostinės metų renginius.

Ar turėjo įtakos Departamento, tautinių bendrijų veiklai praėjusių metų geopolitinė situacija?

Be abejo, turėjo ir tai, kaip minėjau, atsispindėjo Departamento veiklose. Bendradarbiaudamas su Lietuvos žurnalistų sąjunga, Departamentas organizavo kelis strateginės sesijos formato renginius, kuriuose buvo analizuojami būdai didinti Lietuvos piliečių atsparumą informacinėms grėsmėms ir stiprinti visuomenės sutelktumą. Sesijoje tautinių konfliktų eskalavimo ir užkardymo mechanizmus pristatė Lietuvoje

reziduojanti Nepriklausomo politinių tyrimo centro ekspertė iš Ukrainos Julija Tyščenko. Vienoje tokių sesijų dalyvavo ir patirtimi dalijosi svečiai iš Estijos Vyriausybės, kuruojantys tautinių mažumų tematika šioje šalyje.

Reaguojant į karą Ukrainoje, buvo skelbtas papildomas tautinių mažumų kultūros sklaidos visuomenės informavimo priemonėse projektų konkursas, teikiant prioritetą projektams, nušviečiantiems karo Ukrainoje problematiką, tautinių santykių deeskalavimo medijose aspektus.

Stiprėjo ryšys su Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro institucija. Lapkričio mėnesį Departamente lankėsi ESBO vyriausiasis komisaras tautinėms mažumoms Kairatas Abrakhmanovas, kuriam buvo pristatyta Lietuvos tautinių mažumų situacija, institucijos veiklos bei kylantys iššūkiai. Komisaras apsilankė Tautinių bendrijų namuose, susitiko su Tautinių bendrijų taryba. Susitikimo metu mūsų šalį ir Departamentą komisaras įvardijo kaip sektiną pavyzdį, pabrėžiant būtinybę dalintis ekspertiniu potencialu tautinių mažumų srityje su užsienio šalių partneriais.

Departamento kvietimu Lietuvoje kelis sykius lankėsi ESBO Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro patarėja Natalia Mirimanova, kuri pravedė praktinį seminarą „Informuotumo didinimas ir konfliktų prevencija daugiakultūre visuomenėse“, pristatė savo darbo patirtį bei ESBO Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro ofiso veiklą etninių konfliktų prevencijos srityje.

Kokie šių metų Tautinių mažumų departamento planai ir kokios galimybės?

Jau yra įvykęs šių metų projektinio finansavimo konkursas. Deja, šiemet skirtas finansavimas kai kurioms Departamento veikloms bus mažesnis, negu pernai. Todėl stengėmės skirti lėšas aktualiausiems ir kokybiškiausiems projektams.

Aktyviai įsitraukiame į Šventojo Juozapato metų minėjimo veiklas, kurias patvirtino Vyriausybė. Minėjimo plane numatytos 41 veiklos įgyvendinimui susibūrė įvairios institucijos ir nevyriausybinės organizacijos.

Vilniaus knygų mugėje Departamentas jau yra surengęs diskusiją apie bendrą Lietuvos ir Ukrainos paveldą bei jo reikšmę Europos kultūrai. Kartu su Šv. Juozapato Bazilijonų ordino Vilniaus vienuolynu, Vilniaus universitetu ir Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija, Departamentas organizuos edukacinių-pažintinių paskaitų ciklą apie Šv. Juozapatą Lietuvos regionuose. Kartu su Vilniaus Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčia ir asociacija Vilniaus ukrainiečių bendrija – parengs ir išleis knygą su iliustracijomis apie Šventąjį Juozapatą.

Į minėjimo plane numatytų veiklų įgyvendinimą taip pat įsitrauks Šv. Juozapato Bazilijonų ordino Vilniaus vienuolynas, asociacija Vilniaus ukrainiečių bendrija, Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacija, Vytauto Didžiojo universiteto Ukrainos centras.

Taip pat Departamentas įsitrauks į Lietuvos sostinės Vilniaus ir Gedimino laiškų minėjimo plane patvirtintas veiklas. Ketiname inicijuoti tautinių mažumų bendruomenės kultūros paveldo tradicijos paraiškos pateikimo įrašymui į Nematerialaus kultūros paveldo sąvadą; parengsime informacinį leidinį apie romų integracijos į Lietuvos visuomenę pasiekimus; sukursime ekspertų komisiją kovai su antičigonizmu; parengsime Romų įtraukties iki 2030 metų veiklos planą.

Kaip atsiliepia bendravimui su tautinėmis bendrijomis viešojoje erdvėje formuojamos nuostatos?

Departamento užsakyto tyrimo duomenys atskleidė Lietuvos žiniasklaidos formuojamus ukrainiečių, baltarusių ir rusų įvaizdžius bei leido kitu kampu pažvelgti į Lietuvoje nuo seno gyvenančių ir naujai atvykusių rusų, baltarusių ir ukrainiečių tautybės asmenų

vaizdavimą viešojoje erdvėje. Tyrimo autorių padaryta išvada, kad Lietuvos baltarusių, rusų ir ukrainiečių diasporos vertintinos kaip praktiškai nematomos bendrame Lietuvos žiniasklaidos informaciniame fone, o žiniasklaidos naratyvų kontrastas tarp ukrainiečių tautos ir rusų-baltarusių naratyvų grupės netiesiogiai, tačiau nuosekliai formuoja negatyvią viešąją nuomonę rusų ir baltarusių tautų bei jų atstovų Lietuvoje atžvilgiu, sukūrė pagrindą aktyviau dirbti formuojant pozityvius visų Lietuvos tautinių bendruomenių įvaizdžius.

Neramina, kad prasidėjusio karo fone požiūris į vietinius rusus Lietuvoje keičiasi į blogąją pusę. Be abejo, šiuo klausimu labai svarbus žiniasklaidos vaidmuo. Tyrimų rezultatai parodė, kad spauda ir internetiniai portalai dažnai apie rusus rašo arba sieja juos su šiuolaikinės Rusijos politika ir propaganda. Kiti neseniai atliktos apklausos duomenys parodė, kad per pastaruosius metus Lietuvos gyventojų, nenorinčių gyventi šalia Lietuvoje gyvenančių rusų, padaugėjo nuo 6,2 iki 16 proc. Paklausti, kaip per pastaruosius penkerius metus pasikeitė nuomonė apie tam tikras visuomenės grupes, 74,6 proc. respondentų nurodė, kad požiūris į vietinius rusus pablogėjo.

Tai yra labai pavojinga, ir mes turime suprasti, kad karas Ukrainoje, kurio liudininkais ir emociniais dalyviais tapome visi, labai stipriai atliepia skaudžias Lietuvos patirtis ir todėl reaktyviai daro įtaką gyventojų nuostatoms čia ir dabar. Iškalbingi tyrimo rezultatai liudija visuomenės empatiją – ėmėme palankiau vertinti imigrantus (tapatindami juos su nuo karo bėgančiais ukrainiečiais) ir prasčiau – rusus (tapatindami su Rusijos piliečiais). Būtina atskirti Lietuvoje gyvenančius rusus, Lietuvos rusakalbius, rusiškai kalbančius pabėgėlius, atvykstančius iš Baltarusijos ir Ukrainos, nuo Kremliaus režimo šalininkų.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Karolina Baltmiškė

2023-ieji – šventojo Juozapato metai

Dr. Aldona Vasiliauskienė

Lietuvių, ukrainiečių istorikų
asociacijos prezidentė

Seimas, vadovaudamasis tuo, kad šiemet sukanka 400 metų po šventojo Juozapato kankiniškos mirties, 2023-uosius paskelbė Šventojo Juozapato metais. Šventojo Juozapato minėjimas labai gražiai ir prasmingai įsilieja ir papildoma Vilniaus 700 metų minėjimą, liudija sostinės toleranciją ir gebėjimą išugdyti šventuosius.

Juozapato metai iškelia mažiausia du klausimus: kuo svarbus Rytų (graikų) apeigų katalikų šventojo ryšys su Lietuva bei šių metų svarba Lietuvai ir iš kur semiamės žinių apie šventąjį Juozapatą, kas tyrinėjo jo gyvenimą ir veiklą?

Juozapatas (Ivanas Gavrilovičius Kuncevičius) (1580–1623 11 12) – vienintelis ukrainietis – Rytų (graikų) apeigų katalikas (arba unitas) – popiežiaus Urbano VIII 1643 m. paskelbtas palaimintuoju, o popiežiaus Pijaus IX – 1867 m. šventuoju; vienas iš Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino (1617 m.) įkūrėjų. Išgyvenęs 43 metus šventumui brendo Ukrainoje, Lietuvoje (čia gyveno 1596–1617 m.) ir Baltarusijoje. 1963 m. jo palaikai perlaidoti Vatikane, Šventojo Petro bazilikoje, dešinėje navoje, Šv. Bazilijaus Didžiojo altoriuje.

Šventasis Juozapatas ir Lietuva

Šventojo Juozapato gyvenimas glaudžiai susietas su Lietuva, Vilniumi, kur jis gyveno 21 metus. Būsimasis šventasis – Ivanas Gavrilovičius Kuncevičius – šešiolikos metų (1596 m.) iš Voluinės Volodymyro, kur 1580 m. gimė, atvyko į Vilnių mokytis pirklio amato. Augo pasiturinčių, tikinčių tėvų šeimoje, tad buvo giliai religingas. Pasakojama, kad vaikystėje vos ketverių metų sulaukęs, kartu su

motina meldamasis bažnyčioje prie Nukryžiuotojo, pajuto, kad tarsi karšta žarija tiesiai iš Nukryžiuotojo Kristaus šono palietė jo širdį, uždegdama ją didžiule meile už žmoniją pasiaukojusiam, Kenčiančiam Kristui ir Bažnyčiai. Berniukas tada motinai kalbėjo, kad užaugęs darys viską, kad niekas nebeskaudintų Jėzaus.

Reikia manyti, kad jį labai sujaudino 1604 m. gegužės 10–12 d. (tris dienas) Vilniuje vykę renginiai, iškilmingai sutinkant popiežiaus Klemenso VIII brevę, kuria Lietuvoje ir Lenkijoje buvo leista švęsti šv. Kazimiero (Karalaičio Kazimiero, 1458–1484) šventę. Vilniuje vykę vaidinimai ir pasakojimai apie šventąjį Kazimierą pagreitino Ivano Kuncevičiaus apsisprendimą stoti į vienuolyną. 1604 m. jis įstojo į Vilniaus Švč. Trejybės vienuolyną, tuo metu priklausiusį stačiatikiams, pasirinkdamas vienuolinį Juozapato vardą.

1604–1609 m. Juozapatas intensyviai mokėsi. Jo iniciatyva 1604 m. prie Švč. Trejybės bažnyčios esančiame vienuolyne įkuriamas naujokynas (tai jaunuolių – naujokų, besiruošiančių tapti vienuoliais, gyvenamoji vieta). Kartu su 1607 m. į vienuolyną įstojusiu Ivanu Veljaminu Rutskiu (jis pasirinko vardą – Juozapas, Josyfas), mokė naujokus. Nuo 1608 m. pabaišos Veljaminas Rutskis paskiriamas Vilniaus bazilijonų vienuolyno archimandritu (vyriausiuoju).

1609 m. Kijevo metropolitas Ipatijus Pociėjus iššventino Juozapatą į kunigus. Labai svarbus faktas minėtos bažnyčios istorijai – 1609 m. karalius Zigmantas III Vaza karališkuoju ediktu Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčią ir vienuolyną perdavė graikų apeigų

Polocko arkivyskupas, kankinys šventasis Juozapatas OSBM. Dailininkas Igoris Kistečok.

katalikams (unitams). Šią mūrinę bažnyčią (vietoj buvusios medinės) 1514 m. pastatė kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis, kaip padėką Dievui už pergalę prieš Maskvos kariuomenę 1514 m. mūšyje prie Oršos. Dera priminti, kad ši, viena seniausių Lietuvos bažnyčių, 2014 m. paminėjo 500 metų jubiliejų.

1613 m. liepos 18 d. mirus Kijevo metropolitui Adomui Ipatijui Pociėjui, popiežius Paulius V Kijevo metropolitui patvirtino buvusį Vilniaus Švč. Trejybės vienuolyno archimandritą Josyfą Veljaminą Rutskį. Naujuoju Vilniaus bazilijonų vienuolyno archimandritu 1614 m. buvo išrinktas Juozapatas.

Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino įkūrimas

1617 metais Juozapatas ir Veljaminas Rutskis Rūtos dvare (prie Naugarduko) sukviėtė bazilijonų vienuolynų kapitulą (vyresniųjų susirinkimą), kuri, sujungusi penkis bazilijonų vienuolynus (Vilniaus, Bitėnų, Žyrovė, Minsko ir Naugarduko), įkūrė

Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną – Švč. Trejybės kongregaciją – su centru Vilniuje. Iki tol bazilijonų vienuolynai veikė savarankiškai, nepalaikydami tarpusavyje ryšių. Veljamins Rutskis, remdamasis Šv. Bazilijaus Didžiojo regula, parašė naujus vienuolinio gyvenimo įstatus, pritaikydamas juos prie esamo laikmečio. Pritariantys V. Rutskio parašytoms taisyklėms, jungėsi, kad kartu planingai galėtų atlikti svarbių darbų. Tad Vilnius tapo Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino lopšiu. Primintina, kad tai vienintelis Lietuvoje įkurtas ordinas. Prie vienuolių bazilijonų pavardžių rašoma santrumpa *OSBM* (lotyniško ordino pavadinimo pirmosios raidės – *Ordo Sancti Basilii Magni*).

Kalbant apie Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną būtina prisiminti ar priminti ir patį Šv. Bazilijų Didįjį. Šv. Bazilijus Didysis (329–379) – Bažnyčios mokytojas, gimė Kapadokijos Cezarėjoje, menininku, krikščionių šeimoje. Baigęs mokslus, daug laiko praleido kelionėse, gyveno kaip atsiskyrėlis Ponto (Turkija) kalnuose. Vėliau išrinktas vyskupu (370). Žymiausieji šventųjų gyvenimų tyrinėtojai teigia, kad tiek daug šventųjų jokioje kitoje šeimoje nebuvo: šventieji buvo jo senelė, motina, viena sesuo – Makrina, ir du broliai: Petras – Sebastijos vyskupas bei Grigalius Didysis – Nisos vyskupas. Bazilijus parašė daug veikalų ir, naudodamasis kelionėse įgyta patirtimi, parašė dvi svarbias regulas (vienuolinio gyvenimo taisykles); sudarė kelių vienuolynų statutus, kuriais daugelis Rytų Bažnyčios vienuolių naudojasi ir šiandien. Į Šv. Bazilijaus Didžiojo sukurtas regulas savo gyvenimą lygiavo tūkstančiai vienuolių. Jo pasekėjai pasivadino savo įkūrėjo vardu – bazilijonais.

Rytų (graikų) apeigų katalikams priklausantys tikintieji dar vadinami unitais – taip jie pavadinti po Brastos bažnytinės unijos (1596 m.), kada dalis stačiatikių pripažino vienybę su Popiežiumi. Dera priminti, kad 1054

m., suskilus krikščionims į katalikus ir stačiatikius, vis atsirasdavo asmenų, norinčių Bažnyčių suvienijimo, bet pastangos nebuvo sėkmingos. Ir tik 1595–1596 metų veikla davė rezultatus: Brastoje sudaryta sutartis (unija) – popiežius Klemensas VIII Romoje priėmė Abiejų tautų Respublikos stačiatikių vyskupus A. I. Pocių ir K. Terleckį, prisidėdamas prie Brastos Bažnytinės unijos sudarymo (1596). Stačiatikiai prisiekė Popiežiui ištikimybe, išprašė, kad ir toliau galėtų melstis Rytų apeigomis. Tad visi tie, kurie sutiko su Brastos Bažnytinės unijos priimtais nutarimais buvo pradėti vadinti unitais arba Rytų (graikų) apeigų katalikais. Tačiau Brastos Bažnytinės unijos nutarimai plačiai imti įgyvendinti tik įkūrus Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną.

Jėzuitai, pranciškonai, dominikonai ir kiti katalikiški ordinarai bei kongregacijos į Lietuvą diegti dvasingumą, kelti mokslą, kultūrą ir švietimą atvykdavo iš įvairių kraštų. Lietuvoje įkurtas Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas labai greitai tapo žinomas savo plačiašake veikla ir jo nariai buvo kviečiami į įvairias LDK vietas. Taip, tarkim broliai žemvaldžiai Jonas ir Antanas Beinoriai 1749 m. pasikvietė Vilniaus bazilijonus į Padubysį (Šiaulių r.), išskyrė jiems žemės, davė lėšų. Vienuoliai pastatė bažnyčią, vienuolyną,

atidarė mokyklą, įkūrė biblioteką – vietovei augant, vietiniai gyventojai ją ėmė vadinti Bazilionais. Ir dabar netoli Šiaulių yra Bazilionų miestelis, jame Šv. Bazilijaus Didžiojo vardu tituluota bažnyčia. Tai vienintelė vietovė pasaulyje, įamžinusi vienuolių bazilijonų vardą, ir vienintelė tokį vardą turinti bažnyčia Lietuvoje.

Žinių apie šventąjį Juozapatą ir vienuolius Bazilijonus sklaida

Žinių apie Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istoriją sklaidai nuo 2001 m. Lietuvių, ukrainiečių istorikų asociacijos iniciatyva (prezidentė dr. Aldona Vasiliauskienė) pradėtos organizuoti šiam ordinui skirtos tarptautinės mokslinės konferencijos. Dešimt konferencijų vyko Lietuvoje: Šiaulių universitete, Bazilionų mokykloje, Vilniuje, o penkios Ukrainoje: Lvovas, Briuchovičiai, Bučačas, Luckas, Dobromilis, Staro-Sambirskas, Krechivas. 2017 m. lietuvių ir ukrainiečių kalbomis išleista dešimtos mokslinės konferencijos medžiaga „Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinas: iš liaudies – liaudžiai“. Konferencijose mokslininkai iš Lietuvos, Ukrainos, Lenkijos, Baltarusijos, Romos, Prancūzijos kalbėjo apie ordino atliktus darbus, jo svarbą Lietuvai, apie vieną

„Marijos radijo“ įrašų studijoje Vilniuje. Sėdi iš kairės: apie šventąjį Juozapatą radijo klausytojams pasakojęs vyskupas iš Romos Irinėjus (Ihoris Bilyk) *OSBM* ir vyskupo pasakojimą iš ukrainiečių kalbos vertusi dr. Aldona Vasiliauskienė. Stovi t. Pavlo (Petro Jachimecas) *OSBM* (kairėje) ir „Marijos radijo“ Vilniaus studijos koordinatorių operatorius Liutauras Serapinas (2016 m.).

ordino ikūrėjų šventąjį Juozapatą, jo dvasingumą, gebėjimą prakalbinti žmogaus sielą, uždegti ją meile ir tikėjimu Dievu, Juozapato dėmesį ir rūpestį vargšais, išimintinus jo pamokslus, jo liudijamą tikėjimo pavyzdį. Juozapatas gyveno Dievui ir mokė žmones sekti Dievu, o meilės Dievui, bažnyčiai ir žmonėms jį išmokė motina. Šventąjį Juozapatą galima laikyti ekumenizmo idėjų įgyvendintoju to meto sąlygomis.

Beatifikacijos byla

1617 m. Juozapatas buvo išrinktas Polocko vyskupu. Jo vyskupiškas šūkis: „**TEGUL VISI BUS VIENA!**“ (Jn. 17, 21). 1623 m. lapkričio 12 d. vizitacijos Vitebske metu Juozapatas buvo nužudytas prieš Bažnyčios vienybę kovojusių priešų. Kaip teigiama, Juozapatui nežinant, buvo suimtas stačiatikių šventikas, norėjęs pagal stačiatikių apeigas aukoti Mišias. Nors Juozapatas jį išakė paleisti, tačiau sukurstyta minia išiveržė į vyskupo rūmus, nužudė Kuncevičių, o jo kūną – išsityčioję – įmetė į Dvinos upę. Po šio žiauraus susidorojimo popiežius Urbonas VIII kreipėsi į karalių Zygmantą III, prašydamas griežtai nubausti kaltininkus. Sudaryta speciali tyrimo komisija, kuriai vadovavo kancleris Leonas Sapiega. Atvykus tyrimų komisijai, didžiulė dalis maištininkų pabėgo iš miesto. Į teismą buvo atvesta 19 asmenų, jie buvo nubausti mirties bausme. Dar 71 pabėgęs, nuteisti už akių. Visų kaltininkų turtas konfiskuotas. Vitebsko miestui atimtos Magdeburgo teisės (tik 1641 m. sugražintos), nuo rotušės ir bažnyčių nuimti varpai, – jie kvietė susidorojimui su vyskupu. Meletijus Smotrickis, kaip kurstytojas, buvo apkaltintas dėl Juozapato mirties. Jis pabėgo į Žečpospolitą, o 1624 m. pradžioje – per Konstantinopolį į Artimuosius Rytus. 1626 m. sugrįžęs į Kijevo, metropolitui Veljaminui Rutskiui prisipažino kaltu dėl Juozapato mirties, išpažino katalikų tikėjimą

ir iš griežto stačiatikio tapo aktyviu unijos šalininku. Popiežius Urbonas VIII išakė jam aprašyti Juozapato mirtį. Buvo pradėtas pagreitintas kanonizacijos procesas – užvesta beatifikacijos byla.

Beatifikacijos bylos metu tiriant Juozapato gyvenimą, veiklą ir šventumą, liudijo kartu su juo darbuveisi vienuoliai: 1612 m. kartu su Juozapatu vienoje celėje vienerius metus gyvenęs Antonijus (Anastazijus Seliava) (1583–1655 10 05), būsimasis protoarchimandritas ir Kijevo metropolitas (1641–1655). Šis faktas labai svarbus, nes Antonijus tapo svarbiu liudininku Juozapato beatifikacijos byloje. Be to, jis šiai bylai rinko medžiagą. Tad apie Juozapato gyvenimą, dvasingumą, pamaldumą, pasiaukojimą kalbėjo jį pažinoję ir su juo bendravę liudininkai.

Popiežius Urbonas VIII sudarė komisiją Juozapato mirties aplinkyboms tirti. 1628 m. (kitur rašoma 1624 m.) pradėtas Beatifikacijos (kėlimo į Altoriaus garbę) procesas. 1637 m. sudaryta kita komisija Juozapato gyvenimui tirti. Greitai buvo paskelbti Juozapato užtarimų įvykę stebuklai, surastas vandenyje nesuiręs jo kūnas. Liudyta apie stebuklingus pagijimus: aklieji praregėjo, sugijo paralyžiuotieji, sergantys širdies ligomis, patekę į nelaimės – išgelbėti iš įvairių bėdų. Visa tai buvo patikrinta Bažnyčios ir išgijusiųjų ar liudininkų priešais. Jo šventumą po mirties patvirtino prisiekdami beveik 150 liudininkų. Šventojo Juozapato nuodėmklausys t. Genadijus Chmelnickis 1628 m. prisiminė: „Prie jo karsto ateina prašydami užtarimo ir per jį patiria didžiulę malonę ir stebuklus“.

Beatifikacijos bylos metu tiriamas kandidato gyvenimas, veikla ir šventumas. Asmenį palaimintuoju iškilmingu aktu skelbia Popiežius. Akte patvirtinama, kad palaimintasis pasižymėjo išskirtinėmis dorybėmis ir yra krikščioniško gyvenimo pavyzdys.

1643 m. gegužės 16 d. (yra įrašyti

ir 1642 m.) popiežius Urbonas VIII pasirašė Beatifikacijos dekretą apie Juozapato paskelbimą palaimintuoju. Iškilminga šventė įvyko Vilniuje, dalyvaujant Lenkijos karaliui Vladislovui Vazai (1595 06 09–1648 05 20) ir karalienei Cecilijai – Renatai Habsburgaitei (1611–1644).

Po 224-ių metų popiežius Pijus IX **1867 m.** birželio 29 d. Juozapatą paskelbė šventuoju ir Lenkijos bei Rusijos globėju. Kaip minėta, tai pirmasis ukrainietis, kurį kanonizavo katalikų bažnyčia.

1923 m. Popiežius Pijus XI šventajam Juozapatui skyrė – parašė encikliką „Ecclesiam Dei“ (Dievo bažnyčia). Joje Popiežius pabrėžė Juozapato ypatingo šventumo, gyvenimo tyrumo ir neturtingumo pavyzdį.

Popiežius Jonas Paulius II Juozapatą Kuncevičių pavadino „Vienybės apaštalu“.

Šventasis Juozapatas – Ukrainos globėjas, jo vardu pavadintas bazilijonų – Šv. Bazilijaus Didžiojo – ordinas: Šv. Juozapato Bazilijonų ordinas.

Lapkričio 12-oji kasmet minima kaip šventojo Juozapato Gimimo Dangui diena. O 2023 m. kiekvieno mėnesio 12-oji – Bažnyčios paskelbti mažieji šventojo Juozapato atlidai.

Šventojo Juozapato palaikai Šventojo Petro Bazilikoje

Caro valdžiai ir stačiatikiams Juozapatas ir miręs buvo pavojingas: siekta sunaikinti jo palaikus. Todėl šventojo palaikai ilgai buvo slapstomi įvairiose vietose, kol galiausiai pateko į Romą.

1655 m. Maskvos kariuomenei užėmus Polocką, metropolitas Antonijus (Anastazijus Seliava) OSBM (1583–1655) išvežė Juozapato Kuncevičiaus palaikus į Žirovičių vienuolyną, vėliau – į Zamostją. Polocką sugražinus Žečpospolitai, sugražinti ir Juozapato palaikai. 1705 m. Vitebską, kur buvo saugomi Juozapato palaikai, užėmus Petro I kariuomenei, grobikai pirmiausia norėjo surasti

Šv. Juozapato ikona ir 2016 m. iš Romos specialiaime relikvijoriuje atvežta šventojo relikvija.

Juozapato palaikus ir juos sudeginti. Tačiau Lietuvos kancleris Karolis Radvila išvežė juos į Biela Podliaską, į pilies koplyčią, kur jie buvo saugomi iki 1764 metų. 1769 m. juos viešai iškėlė Šv. Barboros unitų cerkvėje, kad visi norintys galėtų prie jų pasimelsti. Šventojo palaikai sulaukė maldininkų gausos. 1874 m. palaikai buvo užmūryti bažnyčios rūsyje.

Tačiau apie Juozapato palaikus yra daug skirtingų liudijimų. Prof. Ilja Semenenko Basin 2008 m. rašė, kad 1705 m. Juozapato palaikai iš Polocko buvo išvežti į Bela-Podliaską, o 1764 m. užmūryti Radvilų pilies sienoje. 1765 m. buvo perkelti į bazilijonų vienuolyną tame pačiame mieste. 1864 m. Rusijos imperijai uždarius vienuolyną, palaikai paslėpti žemėje. 1916 m. palaikai vėl parodyti pasauliui.

1917 m. (yra nurodomi ir 1916 m.) šventojo palaikai pervežti į Didžiosios kankinės Šv. Barboros bažnyčią (Vienoje). Dėl saugumo šventojo palaikai buvo paslėpti Šv. Roko katalikų bažnyčioje, o po to – Šv. Stepono katedroje. Nuo 1946 (kita data – 1949) jie pasiekė Romą, o 1963 m. perlaidoti Šventojo Petro Bazilikoje Vatikane, Šv. Bazilijaus Didžiojo altoriuje, dešinėje Bazilikos pusėje netoli Šventojo Petro kapo. Ilgai užtruko Šventojo Juozapato palaikų „kelionė“ į Šventojo Petro baziliką.

Minint perlaidojimo 50-metį, į

Romą iš viso pasaulio atvyko vienuoliai bazilijonai: Šventojo Petro bazilikoje iškilmingai aukotos šv. Mišios, Popiežiui Pranciškui buvo įteikta Šv. Juozapato ikona, bazilijonų generaliniuose namuose vyko, ką tik išleistas t. dr. Pavlo (Mychailo Krečuno) OSBM pirmosios mokslinės monografijos (disertacija šia tema apginta 2010 m.), skirtos šventajam Juozapatui, pristatymas. (Pirmas vardas – vienuolinis, skliausteliuose – pasaulietinis, asmens dokumente įrašytas vardas ir pavardė, toliau – raidės, rodančios priklausymą Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui).

Šventojo gyvenimo tyrinėtojai

Apie šventąjį Juozapatą yra rašę stačiatikių bažnyčios tyrinėtojai, pateikdami apie jį itin negatyvią medžiagą, siekiančią sumenkinti ne tik šventąjį, bet ir Rytų (graikų) apeigų katalikus. Tad tyrinėjant šventąjį Juozapatą ir Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną nuo stačiatikių skleidžiamų paskalų dera atsiriboti.

Pirmas apie Juozapatą dar 1624 m. parašė Kijevo metropolitas Josyfas Veljaminas Rutskis. Vėliau apie šventąjį mokslo darbą 1967 m. parašė Meletijus Solovjovas ir Atanazijus Velikij (Solovjov Velikij).

Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną ir šventąjį Juozapatą tyrinėjo t. Josafatas (Ivanas Skrutenas) OSBM (1894

02 24–1918 10 20– 1951 10 12), jau minėtas t. Athanasius (Grigorijus Welykyj) OSBM (1918 11 05–1946 12 08–1982 12 24), t. prof. Izidorius (Ivanas Patrylo) OSBM (1919 11 30–1942 05 02–2008 10 27), kun. prof. Dmitrijus Blažejovskis (1910 08 21–1939 04 02– 2011 04 23), t. Mychailo (Miroslavas Wawrykas) OSBM (1908 12 12–1932 12 25–1984 03 01), t. Juljanas (Jokūbas Katryj) OSBM (1912 03 22–1940 11 21–2022 03 21), t. prof. Porfirijus (Vasylis Pidruchnyj) OSBM (gimė 1941 m. sausio 3; išventintas į kunigus 1967 m. balandžio 9 d.), vysk. prof. Irinėjus (Igoris Bilykas) OSBM (gimęs 1950 m. sausio 2 d., išventintas į kunigus 1978 m. spalio 14 g., konsekruotas vyskupu 1989 m. rugpjūčio 15 d.), t. dr. Pavlo (Mychailas Kečunas) OSBM (gimęs 1979 m. birželio 12 d.; išventintas į kunigus 2005 m. birželio 9 d.) ir kiti. Romoje 1992 m. išleistas Analectos 48 tomas (640 p.)– mokslinių straipsnių rinkinys „Šv. Juozapato Bazilijonų ordino istorinė apžvalga“, kuriame nemaža dalis straipsnių skirta šventajam Juozapatui. Minėtais darbais pasinaudota šiame straipsnyje.

Pateiksime kelių tyrinėtojų mintis apie šventąjį Juozapatą:

T. Juljanas (Jokūbas Katryj) OSBM (1912 03 22–1940 11 21–2022 03 21). Jis rašė, kad Juozapatas, tapęs dvasininku, o vėliau ir vyskupu, kaip ta žvakė sudegino save tarnaudamas Dievui ir artimui. Jo auką Dievo garbei ir gelbėjant sielas pastebėjo ir savi, ir svetimi, netgi priešai. Jo šventumą po mirties patvirtino prisiekdami beveik 150 liudininkų. Metropolitas Josyfas Veljaminas Rutskis, informuodamas Apaštalų Sostą apie Juozapato mirtį 1623 m. gruodžio 23 d. laiške rašė: „Skaudu dėl to, kad atėmė man tą, kuris buvo mano dešinioji ranka... tačiau turiu tikrą viltį, kad jis dėl mūsų veiks žymiai stipriau būdamas danguje, negu tai galėjo daryti čia žemėje, todėl, kad šis šventas kankinys savo gyvenimą paaukojo Dievo garbei, už šventą susijungimą – vienybę, už Apaštalų Sosto valdžią“. O vyriausias

Polocko žemės teisėjas Aleksandras Tiškevičius, kuris pažinojo Juozapatą visą jo vyskupystės laiką ir dažnai su juo bendravo, 1628 m. prisipažino prisiekdamas „*Žinau, kad Dievo tarną Juozapatą gerbė ir šiandieną gerbia, pripažindami jį ir laikydami šventu ir didžiu Dievo tarnu*“.

O labiausiai patikimas Juozapato šventumo liudytojas – pats Viešpats Dievas, kuris jį išgarsino įvairiais stebuklais, įvykusiais tuoj pat po kankiniškos Juozapato mirties. Prie žinomų stebuklų pirmiausia priklauso negendantis jo kūnas, beveik visų jo priešų, o svarbiausia stačiatikių vyskupo Meletijaus Smotrickio, kalčiausio dėl Juozapato mirties, posūkis į Unijinę Bažnyčią. Įvyko daug tokių pokyčių ir stebuklingų pagijimų: aklieji praregėjo, sugijo paralyžuotieji, sergantys širdies ligomis, išgelbėti iš įvairių bėdų. Visa tai buvo patikrinta Bažnyčios ir išgijusių, ar liudininkų priesaikomis.

Šventojo Juozapato nuodėmklausys t. Genadijus Chmelnickis 1628 m. prisiminė: „*Prie jo karsto ateina prašydami užtarimo ir per jį patiria didžiulę malonę ir stebuklus*“.

Tad nieko nuostabaus, kad šventoji Bažnyčia, atlikusi keletą itin griežtų procesų nagrinėjant šventojo Juozapato gyvenimą, popiežiaus Pijaus IX rankomis 1867 m. birželio 29 d. ant Juozapato galvos uždėjo šventųjų vainiką. „*Pijus, vyskupas Dievo tarną tarnas – rašoma kanonizacijos bulėje – palaimintąjį rusų apeigų Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino Polocko arkivyskupą Juozapatą, nusprendė pripažinti šventu ir įrašyti jį į kankinių sąrašą*“.

Kankiniška mirtis Juozapatui nebuvo netikėta. Jis seniai jos laukė, apie ją kalbėjo, jai ruošėsi. Polocko katedroje rengė savo palaidojimo vietą. Juozapato mirties liudininkas t. Dorotėjus Lecikovičius 1628 m. Beatifikacijos komisijai prisipažino: „*Troškimą mirti jis išsakydavo savo pamoksluose, pokalbiuose, raštuose. Ir kur tik galėjo kalbėjo, kad jis nieko daugiau netroškė, kaip mirti dėl Dievo*“. O priešams, kurie grasino mirtimi, sakė: „*Jūs*

man grasinate mirtimi, o aš jums sakau, negaliu būti laimingesnis, kaip žūti nuo jūsų rankų už katalikų ir Apaštalų Sosto tikėjimą“.

Šventasis Juozapatas ne tik troško numirti už šventąjį tikėjimą, bet ir pats laisvanoriškai ėjo į kančią ir mirtį. Jis žinojo, kad Vitebseke Unijos priešai, sulaužė sutartį, kad jį nužudytų – ir vis tik vyko vizitacijai. Jį perspėjo, kad eina į tikrą mirtį, o jis atsakė: „*Duok Dieve, kad aš praliečiau savo kraują už paklydusias avis, kad visi išsigelbėtų ir ateitų pripažindami tiesą – vienintelę šventą Vienybę, išsaugotą tarpusavio meilę*“.

Visą naktį praleidęs maldoje 1623 m. lapkričio 12 (senuoju stiliumi) jis atidavė savo gyvenimą ir savo nekaltą sielą Kristui „*Kad būtų viena kaimenė ir vienas ganytojas*“ (Jn 10, 16) ir už tiesą esančią tikėjimo simboliu: „*Tikiu į vieną šventą Apaštalinę Bažnyčią*“

„*...Tegul visi bus viena!*“ (Jn 17, 21)

Kviečiant įvertinti ir sekti šventuoju Juozapatu su meile mūsų šventajam

vienuoliams Kijeve, jo stiprus charakteris ir berojiškas gyvenimo šventumas skatina ir mus eiti jo keliu, nepaisant, kad tai kainuotų anku – jas reikia atnešti, jeigu einame dėl Dievo, Bažnyčios ir tautos“ (1969, Благовісник, V, 1-4, 1969).

Vyskupas Irinėjus (Ihoris Bilyk) OSBM

Ukrainietis vyskupas Irinėjus (Ihoris Bilyk) OSBM yra Popiežiaus kanauninkas. Benedikto XVI kvietimu nuo 2007 m. darbuojasi Marijos Madžiore bazilikoje (Basilica di Santa Maria Maggiore). Vyskupas į Vilniaus Švč. Trejybės Graikų apeigų katalikų bažnyčią 2016 m. amžinam saugojimui atvežė šventojo Juozapato relikviją. Relikvijos pristatymas bažnyčioje, procesija apie bažnyčią, palaiminimas su relikvija ir galimybė kiekvienam pasimelsti prie jos suteikė Šv. Juozapato šventei ypatingą dvasiinę palaimą.

Vyskupas Irinėjus (Ihoris Bilyk) OSBM pasirašo muziejaus „Pažintis su Ukrainos kultūra“ svečių knygoje Skapiškyje (Kupiškio r.). Toliau stovi t. Pavlo (Petro Jachimecas) OSBM. Matyti dalis parodos „Pažintis su Ukrainos kultūra“ stendų (2016 m.).

tikėjimui, Bažnyčiai, papročiams ir liaudžiai, tegul bus mums Aukščiausiojo arkivyskupo kardinolo Josyfo žodžiai, kuriuos jis pasakė prie šventojo karsto 1969 m. lapkričio 25 d. „*Tegul šventasis Juozapatas, kaip ištikimas Bažnyčios ir tautos simus, mūsų tautą veda į pergalę. Jis gynė Bažnyčios ir tautos vienybę visą savo gyvenimo laiką. Dargi Baltarusijoje, Polocke jis jautėsi rusinu – ukrainiečiu, o apie Bažnyčios vienybę kalbėjo ir Pečioros*

Svečias iš Romos vyskupas Irinėjus pamokslo metu kalbėjo apie šv. Juozapato svarbą ekumenizme ir įvardijo jį šventuoju tautų apaštalu: „*Gimęs Ukrainoje, didžiausią gyvenimo dalį darbavosi Lietuvoje. Vilniuje jis dvasiškai subrendo šventumui, o Baltarusijoje – nukankintas. Dangiau kaip 50 metų Šventojo Petro bazilikoje besiilsinčius jo palaukus kasdien aplanko tūkstančiai įvairių tautų piligrimų. Šv. Juozapatas rūpinosi dvasiniu tikinčiųjų ir šventikų gyvenimu,*

parašė keletą kreipimūsi ir atšaukimū savo arkivyskupijos įvairių luomų krikščionims, aiškindamas, kaip tobulinti savo gyvenimą pagal Kristaus mokymą“.

Šventasis Juozapas apaštalavo ne tik malda ir gyvu bei užrašytu žodžiu, bet ir savo gyvenimo asmeniniu pavyzdžiu. Pats praktikavo tai, ko mokė kitus. Net priešai negalėjo jam nieko prikišti. Jis turėjo visiems atvirą širdį ir visus apglėbė savo meile. Jis visada visiems buvo pasiekiamas, visada nusizėmęs, nuolankus, visada atsi-

Palaiminimas su šv. Juozapo relikvija, 2016 m. atvežta iš Romos. Relikviją laiko ją atvežęs vyskupas Irinėjus (Ihoris Bilyk) OSBM (centre), kairėje – Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas, dešinėje – Apaštalinis nuncijus Lietuvoje arkivyskupas Pedro Lopezas Quintana.

prašydavo. Džiaugsmingai priimdavo savo priešus, džiaugsmingai jiems atleisdavo ir už juos meldėsi. Kai priešai jį pavadino „sielų medžiotu“, jis atsakė: „*Duok, Dieve, kad aš visas Jūsų sielas užburčiau ir palydėčiau į dangų.*“

Vyskupas Irinėjus pabrėžė, kad būsimasis šventasis suprato Bažnyčios vienybės ir visuotinio svarbą. Jis priminė, kad Kijevo Rusiai 988 m. priėmus krikštą, apeigos buvo senovinės, bizantiškos. Iki 1054 m. Bažnyčia buvo visuotinė, katalikiška – nebuvo pasidalinusi. Juozapas nepalaikė Maskvos patriarchato persamo spaudimo, kad krikščionys, priartiantys 1596 m. Brastos Bažnytinei unijai, laikytini išdavikais. Jis visur ir visus ragino vienyti aplink Kristaus vietininką žemėje – Popiežių.

Šventojo Juozapo metai

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1991 m. ukrainiečiams – graikų apeigų katalikams – buvo sugražinta Vilniaus Švč. Trejybės graikų (rytų) apeigų katalikų bažnyčia. Nuo pat bažnyčios sugražinimo pradėta rengtis įvairiems jubiliejams: 500 metų bažnyčios jubiliejui (2014 m.), 400 metų Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui (2017 m.), 400 metų Šventam Juozapatui (2023 m.).

2022 m. lapkričio 6 d. Vilniaus Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčioje iškilmingomis Mišiomis – jas aukoję 19 dvasininkų iš Ukrainos, Romos, Lenkijos, Estijos, Vengrijos ir Lietuvos, pradėti jubiliejiniai metai, kurie, kaip jau minėta, Lietuvos Respublikos Seimo paskelbti 2023 m.

Iškilmingoje šventėje paskelbiant jubiliejinius Šventojo Juozapo metus meldėsi apaštalinis nuncijus Lietuvai arkivyskupas dr. Petaras Antuanas Rajičas, Vilniaus arkivyskupas dr. Gintaras Grušas ir vysk. augziliaras Darius Trijonis, Šv. Juozapo bazilijonų ordinio Vilniaus vienuolyne besidarbuojantys trys kunigai: vienuolyno igumenas (vyresnysis) t. Mykalojus (Ruslanas Kozelkivskis) OSBM, t. Tadas (Volodymyras Godovanecas) OSBM ir t. Mykalojus

(Ruslanas Mykosovskis) OSBM.

Po šv. Mišių buvo pašventinti nauji vitražai: Brastos bažnytinei unijai; trims vienuoliams bazilijonams – Drohobyčo kankiniams ir Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino herbas – degantis krūmas.

Jubiliejiniais metais suplanuota svarbių darbų – pirmiausia, kuo plačiau skleisti žinias apie Šv. Bazilijaus Didžiojo ordiną ir jo ikūrėją šventąjį Juozapatą bei vienuolius Bazilijonus. Tam numatytos konferencijos, specialūs šventajam Juozapatui skirti skaitiniai, į lietuvių kalbą išversta, jau minėta, t. dr. Pavlo (Mychailo Krečuno) OSBM knyga „Šventasis Juozapas“, bukletai, skirti Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui ir šv. Juozapatui, straipsniai periodikoje, Marijos ir kitos radijo bei televizijos laidos. Numatyta ir daug kitų svarbių darbų, o tarp jų – naujojo Šventojo Juozapo paveikslas – ikonos maldinga ir švietėjiška piligrimystė po Lietuvos bažnyčias. Žymaus Ukrainos ikonų tapytojo Igorio Kistečko naują Šventojo Juozapo ikoną, prieš jubilėjaus atidarymo šv. Mišias pašventino vyskupas iš Lenkijos Arkadijus Trochanovskis. Būsima ikonos piligrimystė džiaugiasi Vilniaus Švč. Trejybės graikų (rytų) apeigų katalikų bažnyčios klebonas t. Mykalojus (Ruslanas Kozelkivskis) OSBM.

Arkivyskupas Gintaras Grušas šv. Mišiose kalbėjo, kad šie metai – kada vyksta karas Ukrainoje – ypatingi. Kvietė prašyti šventojo Juozapo užtarimo, kad greičiau baigtųsi karas Ukrainoje ir visame pasaulyje. „Šventasis Juozapatai, melskis už mus ir vesk į taiką“.

Itin svarbus Šv. Juozapo metams – 2023 m. vasario 23 d. Vilniaus Knygų mugėje Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (direktorė dr. Vida Montvydaitė) organizuotas renginys „Šv. Juozapo gyvenimas ir veikla, bendras Lietuvos ir Ukrainos paveldas bei jo reikšmė Europos kultūrai“.

Renginį moderavo Diana Varnaitė.

Susirinkusius sveikindama Tautinių mažumų departamento prie LRV direktorė dr. Vida Montvydaitė kalbėjo, kad per visus metus per Juozapato asmenybę turėsime galimybės išgilinti į asmenybių ir valstybių ryšius ne tik šiandieną, bet ir ankstesniais amžiais. Knygų mugė – humanitarinis renginys, keliantis dvasines vertybes, kurių šaknys – didelis viena kitos tautų palaikymas, o jų pagrindas – šventas Juozapas.

Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė priminė ir kitus žymius ir garsius ukrainiečius, dirbusius Vilniuje, kūrusius jo istoriją, tarp kurių svarbiausias šventasis Juozapas. Minėjo Konstantiną Ostrogiškį, Tarasą Ševčenką.

Vilniaus Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčios klebonas, vienuolyno igumenas t. Mykalojus (Ruslanas Kozelkivskis) OSBM priminė šventojo vaikystę, jo gyvenimą Vilniuje, atliktus darbus. Sakė, kad ir praėjus 400 metų šventas Juozapas gyvas bazilijonų veikloje ir unitų bažnyčiose. Bazilijonai – šv. Juozapato sūnūs. Jis šventasis ir Ukrainai, ir Lietuvai, ir visam katalikų pasauliui, tačiau labiausiai susietas su Vilniumi.

Dr. Jolita Liškevičienė, kalbėdama apie šventojo atvaizdus literatūroje, iliustravo vaizdais. Akcentavo, kad Vilnius suvaidino didelį vaidmenį formuojant šventojo įvaizdį. Vilniaus dailininkai prisidėjo prie jo atvaizdo formavimo. Mokslininkė rodė 1625 m. atvaizdą. Po paskelbimo palaimintuoju formuojamas Juozapato – kankinio atvaizdas su nužudymo įrankiu – kalaviju. XVII a. II pusėje matomas kankinio atvaizdas su įrašu „Dušechvat“ (Sielų gaudytojas).

Dr. Mindaugas Čiurinskas kalbėjo apie plačią literatūrinę šventojo tradiciją, kurioje išskyrė tris punktus: Juozapato simboliką; rašytinių šaltinių gausą, raštiją trimis kalbomis: rusėniškai, lenkiškai ir lotyniškai – tai liudija LDK tradicijos turtinumą.

2023 m. vasario 27 d. Vilniaus arkikatedros Šv. Kazimiero koplyčioje kunigai vienuoliai bazilijonai pirmąsyk aukojo šv. Mišias ukrainiečių kalba. Iš kairės: t. Tadas (Volodymyras Godovanecas) OSBM, t. Mykalojus (Ruslanas Mykosovskis) OSBM, t. Mykalojus (Ruslanas Kozelkivskis) OSBM ir arkikatedros administratorius, Vilniaus I dekanato dekanas kun. Virginijus Česnulevičius.

Dr. Aldona Vasiliauskienė pasakojo apie šv. Juozapato, Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino veiklos garsinimo Bazilijonams atgavus Vilniaus Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčią formas ir būdus: raštas (informacijos, straipsniai periodikoje, mokslo straipsniai, laikraštis, lankstinukas), žodis (paskaitos, pokalbiai, pranešimai konferencijose – 10 konferencijų vyko Lietuvoje, 5-ios – Ukrainoje), meno kūriniai (prie Bazilijonų mokyklos (Šiaulių r.) pastatytas pirmas ir vienintelis pasaulyje paminklas Šv. Bazilijaus Didžiojo ordinui; šventojo ikonos...)

Renginyje buvo eksponuotas šven-

Neringos Orlenok sukurtas Šventojo Juozapato metų logotipas.

tojo Juozapato logotipas, kuris buvo padovanotas vienuoliams Bazilijonams. Logotipą, skirtą šv. Juozapato

400 metams su jo vyskupišku šūkiu „Tegul visi bus viena“ (Jn 17, 21) sukūrė dizainerė Neringa Orlenok. Logotipą iniciavo Tautinių mažumų departamentas prie LRV.

Šv. Mišios ukrainiečių kalba

Tėvai bazilijonai tęsia savo charizmatinę misiją – tarnauti Ukrainos tautai tėvynėje ir už jos ribų, šiuo metu šią misiją atlieka ir Lietuvoje.

2022 m. vasario 24 d. Rusijai užpuolus Ukrainą, nemažai ukrainiečių prieglobstį rado Lietuvoje ir jiems reikalingas dvasinis kunigų patarnavimas. Tėvai bazilijonai šv. Velykų Mišias aukojo ne tik Vilniaus Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčioje, bet ir Kaune bei Klaipėdoje (pagal Julijaus ir Grigalijaus kalendorius).

Šv. Mišios ukrainiečių kalba aukojamos ir kituose Lietuvos miestuose.

Kaune šv. Mišios aukojamos kiekvieną sekmadienį 14 val. Šv. Jurgio (pranciškonų) bažnyčioje (Papilio 7). Laiminant arkivyskupiui Kęstučiui Kėvalui ir nuoširdžiausiai priimant vienuoliams pranciškonams, meldžiamasi jų bažnyčioje (seniau melstasi koplyčioje). Į šv. Mišias daugiausia susirenka ukrainietės moterys ir vaikai, ateina vietinių lietuvių.

Prašant atvykusiems į Klaipėdą ukrainiečiams, laiminant Telšių vyskupui dr. Algirdui Jurevičiui istorinėje Kristaus Karaliaus bažnyčioje (Bokšto 10) po ilgos daugiau 5 metų pertraukos, t. Mykalojus (Ruslanas Kozelkivskis) *OSBM*, pirmąsyk aukojo Velykų šv. Mišias (pagal Julijaus kalendorių, balandžio 24 d.). Šv. Mišiose dalyvavo apie 300 ukrainiečių.

Šv. Mišios ukrainiečių kalba (graikų apeigomis) pirmąsyk aukotos Skapiškyje Šv. Hiacinto (Jackaus) bažnyčioje (minint muziejaus „Pažintis su Ukrainos kultūra“ dešimtmetį) 2022 m. gegužės 27 d. – tad Panevėžio vyskupija tapo pirmąja (be jau minėtų Vilniaus ir Kauno arkivyskupijų bei Telšių vyskupijos), kurioje vien tik kunigai ukrainiečiai aukojo šv. Mišias.

Šv. Mišios rytų apeigomis buvo aukotos Šiluvoje, Apsireiškimo koplyčioje 2022 m. rugsejo 10 d., o 2022 m. lapkričio 16 d. – Šv. Teresės bažnyčioje, Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos Gailestingumo Motinos atlaiduose. Būtina paminėti, kad kasmet lapkričio mėnesį Aušros Vartų koplyčioje per Dievo Motinos Gailestingumo atlaidus tėvai bazilijonai šv. Mišias aukojo ukrainiečių kalba, rytų apeigomis, o Šv. Teresės bažnyčioje jas aukojo pirmą kartą.

2022 m. gruodžio 29 d. ukrainiečiai kunigai vėl atvyko į Panevėžio vyskupiją. Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros vysk. K. Paltaroko kriptoje jie aukojo šv. Mišias. Seserys vienuolės galvoja apie vienuolių bazilijonų aukojamas šv. Mišias ukrainiečių kalba ir Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje.

2023 m. vasario 27 d. Vilniaus arkikatedros Šv. Kazimiero koplyčioje Vilniaus Švč. Trejybės graikų apeigų katalikų bažnyčios visi trys kunigai vienuoliai bazilijonai pirmąsyk aukojo šv. Mišias ukrainiečių kalba: t. Tadas (Volodymyras Godovancas) *OSBM*, t. Mykalojus (Ruslanas Mykosovskis) *OSBM* (jis vadovavo šv. Mišių aukai, pasakė pamokslą)

ir klebonas t. Mykalojus (Ruslanas Kozelkivskis) *OSBM*. Pamoksle kun. Mykalojus pateikė gyvenimo ir veiklos paraleles tarp vienintelio ukrainiečių šventojo Juozapato ir vienintelio lietuvių šventojo Kazimiero, prie kurio palaiškų jie gali melstis. Minėjo Lietuvos ir Ukrainos mokslo darbuose išspausdintus dr. Aldonos Vasiliauskienės straipsnius, kuriuose detalai palyginti šie du šventieji, tad su jais gali susipažinti ir lietuviai, ir ukrainiečiai. Kartu su ukrainiečiais meldėsi ir arkikatedros administratorius, Vilniaus I dekanato dekanas kun. Virginijus Česnulevičius. Ukrainiečiai vienuoliai bazilijonai Šv. Kazimiero koplyčioje pirmieji pradėjo atlaidų „Šv. Kazimieras – Dievo meilės žiburys“, savaitės Mišias savo kalba. Kitomis savaitės dienomis Šv. Kazimiero koplyčioje vakarais melstasi prancūzų, baltarusių, anglų, italų, lenkų kalbomis.

***

Vienas iš svarbių veiksnių garsinant šventojo vardą – knygos apie Juozapatą parengimas lietuvių kalba ir išleidimas. Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (direktorė dr. Vida Montvydaitė) kreipėsi į Ukrainos mokslininką t. dr. Pavlo (Mychailą Krečuną) *OSBM*, apgynusį disertaciją ir parašiusį monografiją apie šventąjį Juozapatą, kad jis leistų išversti knygą į lietuvių kalbą ir ją išleisti. Mokslininkas sutiko pateikti kiek sutrumpintą, pritaikytą plačiam skaitytojui knygos variantą. Monografiją į lietuvių kalbą išvertė Vasylis Kapkanas. (Recenziją knygai parašė doc. dr. Darius Baronas.) Tad dera supažindinti su monografijos autoriumi.

Monografijos apie šventąjį Juozapatą autorius – t. kun. dr. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM*.

T. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* gimė 1979 m. birželio 12 d. Užkarpatės srities Iršavskio r. Bilkų kaime.

Monografijos autorius tėvas Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM*

Tėtis – Pavlo Mychailovičius Krečunas gimė 1957 m. rugpjūčio 23 d. Imstičevo kaime. Baigęs vidurinę mokyklą, 1974–1975 m. mokėsi Užgorodo proftechninėje mokykloje Nr. 2, įgijo laikrodininko specialybę. 1975 m. dirbo Iršavsko buitiniame kombinate aptarnaudamas gyventojus. 1976 m. dirbo Rygos elektromechaninės gamyklos (REMR) filiale Iršavoje, po to buvo pasiūstas mokytis į Rygos elektromechaninę radijo gamyklą: studijuoti radijo aparatūros reguliavimą. Mokydamasis ir dirbdamas Rygoje susipažino su Margareta Kizliak, gyvenusia Bilkų kaime (Ševčenkos gatvė. Nr. 137, Užkarpatė). Syki, sugrįžęs į namus, Pavlo Krečunas vedė Margaretą. Pogrindžio cerkveje (bažnyčioje) juos 1978 m. spalio 18 d. Bilkų kaime sutuokė dvasininkas Stepanas Ursta.

Mokslininko mama Margareta Michailovna Kizliak (Krečun) (1958 10 18–2020 10 20) visą gyvenimą dirbo pedagoginį darbą vaikų darželyje. Susirgo onkologine liga, mirė sulaukusi 62 metų Bilkų kaime.

Pavlo ir Margaretos Krečunų

šeimoje išaugo dar vienas sūnus – Vitalijus Pavlovičius (1980 12 27–2014 07 01). Mirė Bilkų kaime.

Būsimasis kunigas mokėsi Bilkų trimetėje pradžios mokykloje. Vidurinį mokslą baigė 1996 metais Lvovo srityje Červonograde prie bazilijonų vienuolyno.

1996 m. birželio 22 (kataloge 21) įstojo į bazilijonų vienuolyną Užkarpateje (Malaja Bereznia). 1998 m. sudėjo pirmuosius laikinus įžadus.

1998–1999 m. t. Pavlo mokėsi vienuolių bazilijonų Filosofijos – teologijos studijų institute Zoločive (Lvovo sritis). 1999–2005 m. Filosofiją – teologiją studijavo Aukštojoje dvasinėje seminarijoje Peremyšlyje (Lenkija).

Amžinuosius įžadus sudėjo 2004 m. gegužės 2 d. 2004 m. rugsėjo 19 d. Bučačyje vyskupo Irinėjaus (Ihorio Byliko) OSBM (Bučačo vyskupijos vyskupas) buvo išventintas į diakonus, o 2005 m. birželio 9 d. Imstyčeve (Užkarpate) vyskupas Milanas Šašikas išventino į kunigus.

2005 m. t. Pavlo (Mychailas Krečunas) OSBM pradėjo daktarato studijas Jono Pauliaus II katalikų universitete Liubline (LKU), kurias užbaigė 2010 m. apgindamas disertaciją „Šventasis Juozapas Kuncevičius (1580–1623) tikėjimo liudytojas religinių kontraversijų epochoje“. Darbo vadovas šio universiteto profesorius habil. dr. Kristupas (Kšištof) Lesnevskis.

2010 m. birželio 28 d. Jono Pauliaus II katalikų universitete Liubline vyko t. Pavlo Krečuno OSBM daktaro disertacijos „Šventasis Juozapas Kuncevičius (1580–1623) tikėjimo liudytojas religinių kontraversijų epochoje“ gynimas. Recenzentais buvo t. Jaroslavas Moskaliukas (LKU) ir Andžejus Gil (Rytų Europos institutas Liubline). Recenzentai ir komisija buvo vieningos nuomonės – suteikti t. Pavlo (Mychailui Krečunui) OSBM teologijos daktaro laipsnį.

Moksliniame darbe nušviestas temos aktualumas yra svarbus šandieną, gilėjant ekumenizmo judėjimui, be to, kaip rašo autorius „*atėjo laikas*

ir vyrauja poreikis objektyviai žvilgtelti į vieną iš labiausiai kontroversinių nuostatų – tikėjimo liudijimą besitęsiantį bažnyčios istorijos praityje“.

Autorius, remdamasis nenaudota archyvine medžiaga, ištyrinėjo Polocko arkivyskupo kelią. Tai bandymas atskleisti kovotojo už Bažnyčios vienybę XVI–XVII a. pradžioje dvasinę ir ganytojišką padėtį, kai su Dievo malone buvo įgyvendinta teisėta, tačiau kartu ir neįtikima Ukrainos bažnyčios reforma: vienybės su Apaštaline Romos Bažnyčia atgaivinimas. Brastos Bažnytinės unijos esmė atskleidžiama judėjimų eigoje, kada kuriami mitai ir neteisinga istoriografija apie ukrainiečių vyskupų klastingą poziciją.

Už darbą „Šventasis Juozapas Kuncevičius (1580–1623) tikėjimo liudytojas religinių kontraversijų epochoje“ t. Pavlo (Mychailui Krečunui) OSBM buvo suteiktas teologijos daktaro iš ekumenizmo srities mokslinis laipsnis.

Minint Šventojo Juozapato palaikų perlaidojimo Vatikane, Šventojo Petro Bazilikoje 50-metį, leidykla „Misionierius“ išleido t. Pavlo (Mychailo Krečuno) OSBM daktaro disertaciją – mokslinę monografiją ir jos pirmasis pristatymas vyko Romoje, tėvų bazilijonų Generaliniame name (Via San Giosafat 8, Aventino) 2013 m. lapkričio 25 d. Vėliau monografija buvo pristatyta įvairiose Ukrainos vietose. Knyga skiriama visiems, branginantiesiems savo ir Krikščionių Bažnyčios istoriją.

Atsiliepiamus monografijai parašė protoarchimandritas t. Genezijas Viomaras OSBM, Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos akademikas, profesorius Stepanas Pavliukas, Poznanės Adomo Mickevičiaus universiteto habil. dr. profesorius Jaroslavas Moskaliukas. Mokslininkai aukštai įvertino kun. Pavlo Krečuno atliktą šiuo metu itin reikalingą darbą...

Tarkim, protoarchimandritas t. Genezijas (Genezijas Viomaras) OSBM, rašė:

„Šventasis Juozapas nori prakalbinti

kiekvieną žmogų. Su nauja jėga skamba jo žodis ir kvietimas į vienybę, kurią privalu kurti bendra pagarba, o kartu asmeninio identitškumo ir priklausomybės giliu išitikinimu. Šiomis kryptimis t. Pavlo Krečunas sukonzentravo dėmesį, rašydamas apie Kuncevičių. Šventojo Juozapato gyvenimas ir veikla – liudijimas pilnutinės krikščioniškos meilės, kurios taip reikia dabartiniam žmogui.

Šis darbas taip pat yra liudijimas apie bažnytinio gyvenimo ir vienuolinio bazilijonų tarnavimo Ukrainoje atgimimą. Mes dėkingi Dievui už įpatingą malonę, kad po daugelio katakombinės Bažnyčios metų Ukrainoje, atsirado tyrinėjimai skirti šventojo Juozapato asmenybei. Tai pirmas mokslinio atgimimo bazilijonų bendruomenėje ženklas.

Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos akademikas, prof. Stepanas Pavliukas apie t. Pavlo (Mychailo Krečuno) OSBM darbą kalbėjo:

„Parengtas spausdinti dr. Michailo Krečuno darbas „Šventasis Juozapas Kuncevičius (1580–1623) tikėjimo liudytojas religinių kontraversijų epochoje“ nušviečia ir leidžia suprasti dvasininkų bažnytinio gyvenimo sudėtingumą politiniame ir socialiniame kontekste, vietos gyventojų bendrą nepakantumą, kas papildoma, ir dalinai aktyvizuoja vyraujančią istoriografiją apie šį istorinį laikotarpį...“

Didingą ir bekompromisinę arkivyskupo Juozapato poziciją, tyrinėtojas atskleidžia, jo pavydžiškai unikalaus teologo ir polemizotojo atliekama dvasinė praktika...

Tyrinėtojui Michailui Krečunui pavyko sukrystalizuoti arkivyskupo Juozapato Kuncevičiaus dvasinę misiją, jo nenugalimą norą tarnauti Dievui, nepaisant jokių gyvenimo sąlygų, būti nepakeičiamu (nenugalimu) Krikščionių Bažnyčios vienytoju“.

Poznanės Adomo Mickevičiaus universiteto (Lenkija) profesorius t. habil. dr. Jaroslavas Moskalykas:

„Tikimės, kad tėvo daktaro Pavlo Krečuno OSBM knygoje „Šventasis Juozapas Kuncevičius (1580–1623) tikėjimo liudytojas religinių kontraversijų epochoje“, kuri yra gilių mokslinių tyrinėjimų rezultatas, XVII a. pirmos pusės veikla Kijevo tradicijos Rytų Katalikų Bažnyčios teisiojo hierarcho rasime atsakymus į svarbius

klausimus, kas liečia šventojo pozicija, nors dalinai užpildysime nušviečiant šventojo Juozapato gyvenimą“.

2013 m. pasirodžius dr. Pavlo (Mychailo Krečuno) *OSBM* monografijai ist. m. kand. Volodymyras Romanovičius Morozas (Ukrainos katalikų universiteto Bažnyčios istorijos instituto mokslinis bendradarbis) parašė išsamią recenziją („*Juozapatas Kuncevičius (1580–1623) šventasis iš mūsų ir mūsų*“) išspausdintą Užgorodo universiteto mokslo žurnale, serija „Istorija“ (2019. 2 (41). P. 221–224), liudijančią mokslininko tyrėjo atliktą išsamų darbą, gebėjimą išvelgti šventojo kankinio dvasinę poziciją, o tyrinėjantys UGKB (Ukrainos Graikų Katalikų Apeigų Bažnyčia) ne kartą pasinaudos mokslininko teiginiais.

Apsigynęs disertaciją, t. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* 2010 m. sugrįžo dirbti į atnaujintą Šv. Mikalojaus provinciją Ukrainoje. Reikia pasakyti, kad Ukrainoje yra dvi vienuolių bazilijonų provincijos: Švenčiausiojo Išgelbėtojo provincija (jos centras Lvovas, šiai provincijai priklauso ir Vilniaus bazilijonai) ir Šventojo Mykalojaus provincija (jai priklauso Užkarpatėje esantys bazilijonų vienuolynai: Boroniavo, Imstycėvo, Malyj Bereznyj, Mukačėvo...). Vienuolinę tarnystę t. Pavlo pora metų įgyvendino Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo Boroniavo vienuolyne.

2012 m. vasario 15 d. Šv. Mykalojaus provincijos kapitula t. Pavlo (Mychailą Krečuną) *OSBM* išrinko provincijos patarėju, 2016 m. vasario 11 d. šioms pareigoms išrinktas antrą kartą. Šv. Mikalojaus provincijos patarėju dirbo iki 2020 m. vasario 12 d. Išrinktas provincijos patarėju t. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* darbavosi Šv. Mikalojaus vienuolyne Mukačėve.

2016 m. kovo 31 d. t. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* buvo paskirtas Imstičėvo Šv. arkangelo Mykolo vienuolyno igumenu (vyresnioju) ir parapijos klebonu. Kunigui

Po mokslo studijos „Lietuva – Ukraina: religija, mokslas, kultūra Vilniaus vienuolių bazilijonų veikloje“ Utenos A. ir M. Miškių viešojoje bibliotekoje pristatymo (2022 11 04), dar ilgai užsitęsė diskusijos. Grupelė diskusijų dalyvių: Iš kairės: Žaneta Kibickienė, kun. lic. Andrius Šukys, mokyt. Nijolė Bagdonavičienė, dr. Aldona Vasiliauskienė, t. dr. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* (vienas mokslo studijos recenzentų), renginio moderatore Zita Mackevičienė, gydytojas Vidmantas Tamošiūnas, Laimutė Dicevičienė, bibliotekininkė Jurgita Gudeliene.

pasisekė atlikti nemaža darbų parapijos dvasingumo stiprinimui: organizavo rekolekcijas, įvairias religines ir kultūrines programas jaunimui, stovyklas. T. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* džiaugiasi, kad pavyko restauruoti vienuolyną, bažnyčią, koplyčią, sutvarkyti vienuolyno aplinką, automatizuoti varpų skambesį. Br. Robertas (Ihoris Lenivas) *OSBM* yra sukūręs 12 minučių televizijos laidą, apie šį vienuolyną ir jo igumena t. dr. Pavlo (Mychailą Krečuną) *OSBM* bei jo atliktus darbus. Talkinant dr. Pavlo sukurta televizijos laida ukrainiečių kalba apie šventąjį Juozapatą.

2020 m. kovo 10 d. Šv. Mikalojaus provincinė kapitula paskyrė t. Pavlo (Mychailą Krečuną) *OSBM* į Maloberezniansko Šv. Mykalojaus vienuolyną, aptarnauti parapiją. Iškilus būtinybei 2021 m. vasario 19 d. paskyrė aptarnauti parapiją prie Mukačėvo Šv. Mykalojaus vienuolyno.

Šv. Mykalojaus provincijos protoigumenas t. Pranciškus (Mychailas Onisko) *OSBM* kreipėsi į brolius bazilijonus, prašydamas palaikyti Šv. Stepono vienuolių bazilijonų provinciją Vengrijoje. T. dr. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* atsiliepė į šį kvietimą ir 2022 m. sausio 21 d. buvo paskirtas į vienuolyną Budapešte, atnaujinti Šv. Stepono provincijos vienuolinį gyvenimą ir tarnauti vengrų tautai. Pagal galimybę tarnauja ukrainiečiams emigrantams

Budapešte: aukoja šv. Mišias, veda rekolekcijas. 2022 m. padėjo tėvams Bazilijonams Lenkijoje (Vingoževas, Gižickis, bei Bani Mazurski ir Kruklianki kaimuose), Olštine patarnauja seserims Tarnaitėms.

T. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* dirbo ir pedagoginį darbą: 2011–2022 m. dėstė Metropolito Josyfo Veljaminso Rutsio Filosofijos – teologijos studijų bazilijonų institute Briuchovičiuose (netoli Lvovo), 2011–2022 m. Šventosios Dvasios aukštojoje dvasinėje seminarijoje ir Teologijos mokslų institute Gorodke (Chmelnicko sritis); 2021–2022 m. – Švč. Jėzaus Širdies aukštojoje dvasinėje seminarijoje (Kijevo sritis, Vorzelis). Gyvendamas Vengrijoje, vykstant karui, paskaitoms į Ukrainą neturi galimybių nuvykti, tad pedagoginio darbo laikinai nedirba.

Darbuodamasis misijose Budapešte (Vengrija), Šv. Stepano provincijoje, intensyviai mokosi vengrų kalbos.

T. Pavlo (Mychailas Krečunas) *OSBM* buvo aktyviai išitraukęs į Lietuvos, ukrainiečių istorikų asociacijos organizuojamas konferencijas, skirtas Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorijai: skaitė pranešimus Ukrainoje ir Lietuvoje. Recenzavo mokslo darbus, dalyvavo mokslinių monografijų pristatyme Lietuvoje, susitikimuose su mokslo ir valdžios atstovais, dvasininkais.

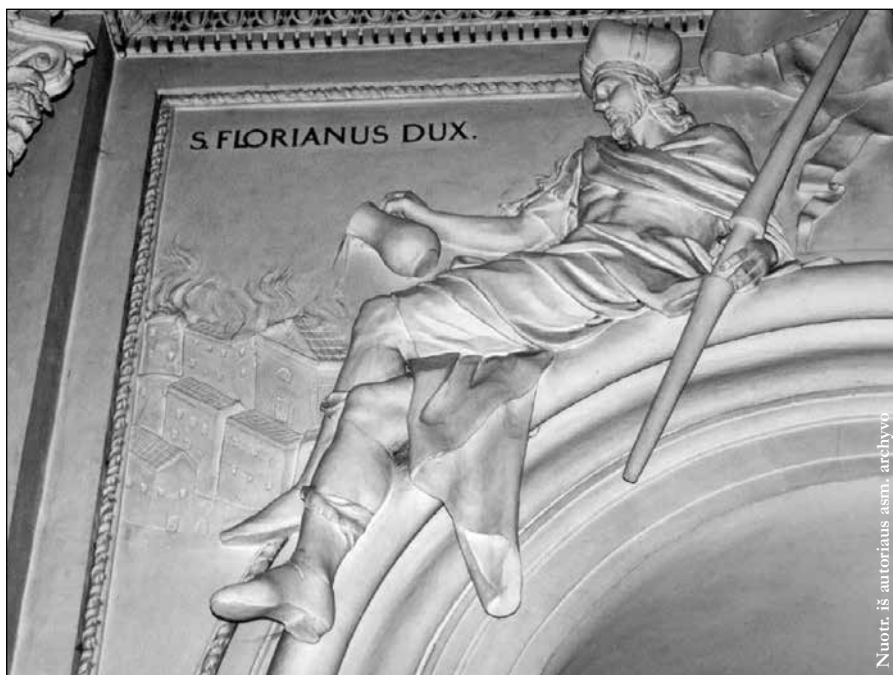
Italijos menininkas Giovanni Pietro Perti ir jo darbai Lietuvoje

Dr. Mindaugas Paknys

Lietuvos kultūros tyrimo instituto
vyriausiasis mokslo darbuotojas

Dailininkas, skulptorius, lipdytojas Giovanni Pietro Perti (1648–1714) buvo kilęs iš plačios menininkų giminės Italijoje, Mudžio (Muggio) vietovės, kurios nariai dirbo įvairiose Europos šalyse. 1677 m. jis Vilniuje jau dirbo kartu su kolega skulptoriumi Giovanni Maria Galli. Gali būti, kad abu jie atvyko dar metais anksčiau. 1682 m. pradžioje G. P. Perti Pažaislio kamaldulių vienuolyno bažnyčioje susituokė su žymaus Lietuvoje ir Lenkijoje dirbusio tapytojo irgi italo Michelangelo Palloni dukra Maria Magdalena, o santuokos liudininkais buvo pakviesti kiti žinomi menininkai – jau minėtas G. P. Perti kolega G. M. Galli ir Pažaislio vienuolyno statybų architektas Pietro Puttini. Abu sutuoktiniai italai Giovanni Pietro ir Maria Magdalena Perti savo likusį gyvenimą susiejo su Lietuva. Savo testamentamente 1705 m. G. P. Perti prašė būti palaidotas Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, kurios dekoravimas buvo turbūt didžiausias jo įvykdytas meninis projektas. Manoma, kad vienoje iš šios bažnyčios koplyčių kriptų jo palaikai ilsisi iki šiol.

Galima drąsiai teigti, kad G. P. Perti buvo ne tik puikios klasės, aukšto lygio europietiškas menininkas, tačiau taip pat vienas geriausiai apmokamų XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dailininkų. Tai liudija ne tik žinomos sutartys, bet ir jo sukauptas turtas, o taip pat užimamos pareigos. Dar prieš 1693 m. iš savo užsakovo ir globėjo Vilniaus vaivados Jono Kazimiero Sapiegos G. P. Perti gavo Antakalnio ir Šnipiškių jurisdikų valdytojo (seniūno) pareigas. Tarp

G. P. Perti darbai Antakalnio Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje (1677–1684).

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dailininkų, tokios Lietuvos sostinės priemiesčių seniūno užimamos pareigos buvo unikalūs atvejais. Jos liudijo ne tik valdžią, veiklos organizavimą, tačiau ir pajamas. XVIII a. pradžioje istoriniuose šaltiniuose minima, kad G. P. Perti, be dviejų palivarkų giminėje, dar turėjęs dvarelį Vilniuje, palivarką šalia Vilniaus, o taip pat sandėlį Gardine, kuriame buvusios gelumbės prekės tuo metu įvertintos pakankamai didele 10 000 auksinų suma. Yra taip pat žinoma, kad G. P. Perti skolino nemažas pinigų sumas kitiems, o tai irgi liudija gana pasiturimą gyvenimą. Kas lėmė G. P. Perti turtus ir solidų atlyginimą?

Atvykęs į Lietuvą, jis mažiausiai aštuonerius metus, iki 1684 m. pabaigos dirbo Vilniaus vaivadais ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės etmonui ir Vilniaus vaivadais Mykolui Kazimierui Pacui (1624–1682), dekoruodamas šio funduotą Laterano kanauninkų vienuolyno Šv. Petro ir Povilo bažnyčią Vilniaus Antakalnyje.

G. P. Perti dirbo kartu su G. M. Galli, dekoruodami kasmet po vieną-dvi koplyčias, o po šaltų lietuviškų žiemų apibyrėjusius lipdinius neretai tekdavo pavasarį taisyti. Yra žinoma, kad G. M. Galli labiau koncentravosi į ornamentų, plafonų rėmų kūrimą, o G. P. Perti orientavosi į figūrinę lipdybą. Manoma, kad šioje Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje išlipdyta net keli tūkstančiai įvairaus dydžio skulptūrų.

Po mecenato ir pagrindinio užsakovo M. K. Paco mirties abu skulptoriai G. P. Perti su G. M. Galli baigė pradėtus darbus Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje. 1684 m. lapkričio 8 d. Laterano kanauninkų vienuoliai, kaip užsimenama jų kronikoje, abu dekoratorius išlydėjo į Italiją. Vėliau jų keliai išsiskyrė ir į Lietuvą grįžo tik G. P. Perti. Maždaug nuo 1689 m. jis jau dirbo kitam turtingam ir ambicingam mecenatui Vilniaus vaivadais Jonui Kazimierui Sapiegai. 1689–1692 m. jis dalyvavo statant Sapiegų rūmus Antakalnyje, kur paminimas istoriniuose šaltiniuose netgi

G. P. Perti darbai Antakalnio Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje (1677–1684).

kaip architektas. Vargu, ar jis pats projektavo, tačiau sukaupia patirtis, matyt, jam leido prižiūrėti kai kuriuos darbus statybose. Vėliau šiuos Sapiegų rūmus, išlikusius iki šiol, G. P. Perti dekoravo stiuko lipdyba. G. P. Perti taip pat prisidėjo ir prie dar vieno rūmų Antakalnyje, Slušku rezidencijos, statybų ir dekoravimo. Nors tikslesnis laikas nėra žinomas, tačiau jų statybos ir puošyba vyko XVII a. pabaigoje. Maždaug apie 1690–1692 m. kaip minėto didiko J. K. Sapiegos meistras G. P. Perti dekoravo Šv. Kazimiero koplyčią Vilniaus katedroje. Čia jis sukūrė iki šiol koplyčią puošiantį altoriaus lipdytinį retabulą, o taip pat dekoravo kupolo skliautą. 1692 m. pabaigoje užsimenama, kad G. P. Perti jau dirbo tam pačiam J. K. Sapiegai priklausančiuose rūmuose Gardine. Gali būti, kad paskutiniame XVII a. dešimtmetyje jis stiuko lipdiniais dekoravo ir Gardino jėzuitų bažnyčios presbiteriją. Čia išlikusi, neaišku, kuriuo metu sukurta, lipdyba labai primena italų dailininko G. P. Perti

meninį braižą. Nuo 1694 m. dailininkas dalyvavo statant J. K. Sapiegos funduotą trinitorių vienuolyną ir bažnyčią Antakalnyje, lipdyba dekoravo visą bažnyčios vidaus erdvę.

Kiek menininkas uždirbdavo? Tiksliai, kiek gaudavo G. P. Perti už kiekvieną užsakymą, nėra žinoma, tačiau tam tikrus jo „įkainius“ galima istoriniuose šaltiniuose pastebėti. Yra žinoma, kad už dekoravimo darbus Antakalnio trinitorių vienuolyno bažnyčioje 1700–1705 m. jis buvo suderėjęs po 200 raudonųjų auksinų kasmet. Panašiai tiek pat jis gaudavo ir dekoruodamas Antakalnio Šv. Petro ir Povilo bažnyčią prieš porą dešimtmečių. Tai sudarė maždaug po pusantro tūkstančio auksinų atlyginimą kasmet. Tuo metu Vilniuje už 1 auksiną buvo galima įsigyti 30 kiaušinių arba mažiausiai 3 vištas. Profesionalaus cechui priklausančio mūrininko meistro dienos atlyginimas paprastai siekė vieną auksiną. Akivaizdu, kad italų menininko G. P. Perti socialinė padėtis buvo gerokai aukštesnė.

G. P. Perti taikė nemažai meninių naujovių, kurios tuo metu dar tik populiarėjo brandaus baroko skulptūroje Vakarų Europoje. Šiuo atžvilgiu jis ne tik buvo puikus skulptorius, tikslus dailininkas, sugebėjęs įtaigiai įkūnyti savo idėjas. Tačiau taip pat jis buvo novatorius ir savotiškas avangardistas dailėje. Lietuvoje sukurtuose jo lipdiniuose galima pastebėti plazdančių uždangų vaizdavimą, kas europinėje dailėje buvo visiškai nauji. Įtaigiai jo lipdiniuose vaizduojama perspek-

tyva, labiau būdinga tapybai, bet ne skulptūrai, Raiškios jo išlipdytų figūrų emocijos, ekspresija, kuri itin derėjo su tuometinėmis barokinėmis nuotakomis. Tai, kas iki tol Lietuvoje buvo randama tik barokinėje tapyboje, dabar buvo perkelta į stiuko lipdybą. Ir už tai dėkoti visų pirma reikia šiam italų menininkui G. P. Perti.

Šalia šių meninių naujovių G. P. Perti atnešė taip pat naują miestiečių vaizdavimo būdą. Šv. Petro ir Povilo bažnyčios plafonuose galime aptikti nemažai nulipdytų skirtingų miestiečių sluoksnių asmenų portretų. Galbūt dailininkas vaizdavo ne konkrečius tuometinius vilniečius, tačiau stengėsi perteikti skirtingų jų tipus. Čia galime rasti tiek elgetos skulptūrą, tiek ir pasiturinčio bajoro arba skarele plaukus susirišusios miestietės skulptūrinių atvaizdų. Šie portretai bažnyčios erdvėje derėjo su gausiais šventųjų, angeliukų ir kitomis religinio turinio skulptūromis.

G. P. Perti buvo vienas iš XVII–XVIII a. atvykėlių menininkų Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Tokių žinome tikrai ne vieną. G. P. Perti pasižymėjo itin aukštu meniniu lygiu, nemažai jo darbų išlikę. Gal kiek ir paradoksalu, tačiau iš tolimos Italijos atvykęs ir puikaus europietiško lygio menininkas didžiąją laiko dalį dirbo viename iš Vilniaus priemiesčių – Antakalnyje. Būtent čia, Šv. Petro ir Povilo bei trinitorių vienuolyno bažnyčiose yra išlikusi jo puošyba. Taip pat nereikia pamiršti jo puikaus dekoru Šv. Kazimiero koplyčioje Vilniaus katedroje, kuri iki šiol džiugina tiek tikinčiuosius, tiek turistus. Tačiau tarp kitų atvykėlių menininkų G. P. Perti išsiskiria tuo, kad į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę jis atvyko dar gana jaunas, sukūrė šeimą ir liko gyventi Lietuvoje iki mirties. Nors dirbo jis skirtingose vietose, daugiausia prisidėjo prie Vilniaus Antakalnio puošimo bei suklestėjimo, šiame priemiestyje jis ir buvo palaidotas.

Kiekvienam gardžiausia sava duona

Karolina Baltmiškė

Vasario 10 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko tradicinė Duonos šventė, kurioje savo krašto duona dalijosi 13 bendrijų.

„2005 metais kartu su savo komanda ir Tautinių bendrijų namų vadovais nutarėme inicijuoti visas tautines bendrijas apjungiančią Duonos šventę – duona juk svarbi kiekvienai tautai. Idėją pavyko įgyvendinti ir dabar kiekvienais metais, minint šv. Agotos dieną, į Tautinių bendrijų namus susirinkę įvairių tautų atstovai dalijasi savo namų duona“, – šventės dalyvius ir svečius sveikino Europos Parlamento narys Petras Auštrevičius.

Susirinkusiuosius sveikino Tautinių mažumų departamento prie LRV Ryšių su tautinėmis bendrijomis skyriaus vedėja Rasa Paliukienė, Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič.

Pabūti kartu su savo tautiečiais ir šventės dalyviais atvyko Rumunijos ambasadorius Cosmin George Dinescu, Moldovos Respublikos ambasadorius Emil Druc ir Armėnijos ambasadorius Hovahnnes Igityan.

Šventės vedėja Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirminkė Lučija Bartkienė pristatyti savo tradicinę duoną pirmiausia pakvietė

Ukrainiečių bendruomenė vaišino savo tautiečio Michail Maksimjuk (sėdi) iškepta savo krašto duona.

ukrainiečius, juk Ukraina yra vienas didžiausių pasaulio aruodų, kuriam šiandien didžiulę grėsmę kelia jau beveik metus trunkantis karas.

Ukrainiečių stalą puošė kepėjų kepėjo Michail Maksimjuk kepta duona. „Kiek save prisimenu, visada man širdžiai maloniausias darbas buvo duonos kepimas. Iš pradžių stebėdavau, kaip duoną kepa močiutė, paskui – mama, o vėliau ir pats ėmiau kepti duoną“, – pasakoja jau šešis dešimtmečius Vilniaus rajone gyvenantis Michail Maksimjuk.

Į Lietuvą jis atkeliavo iš Sibiro, kur iš Ukrainos buvo išstremta visa jo šeima. Stalino represijos pakeitė

jauno ukrainiečio svajones – vaikystėje svajojęs būti skulptoriumi, jis tapo puikiu kulinaru. Iš pradžių į šią veiklą niro padėdamas mamai. Kai ji kepdavo duoną, gabalėlį tešlos duodavo ir Michailui, o šis iš jos sukldavo įvairias pynutes, lipdė figūras. Paskui jas pašaudavo į duonkepe.

Apsigyvenęs Lietuvoje Michailas Maksimjuk įsidarbino gamykloje šaltkalviu, nes tai padėjo lengviau gauti butą, ir konditeriu – „Pergalės“ fabrike. Vieną pamainą dirbo vienoje gamykloje, kitą pamainą – kitoje. „Tada „Pergalė“ turėjo konditerijos cechą, tad kepdavau įvairias bandeles, kitus kepinus. Skaidiškyje, kur ir dabar gyvenu, nė vienerių vestuvių be mano keptų pyragų nevyko, – pasakoją pašnekovas, be kurio nepasieinama ir tradicinėje Duonos šventėje. – Visą dieną prieš šią šventę triūsiau – kečiau kelių rūšių duoną, o tą dieną, kai vyko šventė, atsikėliau penktą valandą, prilipdžiau virtinukų su kopūstais, kuriuos jau iš vakaro buvau patroškinęs. Žinojau, kad visiems tokie virtinukai patinka.“

O pasiteiravus apie receptūras, pašnekovas nusijuokia: „Visi receptai – galvoje.“

Duonos šventėje buvo galima paragauti 13 tautų duonos.

Michailas Maksimjuk į Duonos šventę atėjo vilkėdamas paties išsiuvinėtais marškiniiais. „Ukrainoje visi siuvinėjo, nesiuvinėtų marškinių net nebūdavo. Tad siuvinėti mokiausi stebėdamas, kaip siuvinėja mama. Raštai gimsta iš gamtos. Žiūrėdavau į gėles, paskui jas ant audeklo nupiešdavau ir siuvinėdavau“, – guviai paaiškina 87 metų vyriškis, per šventę mielai kviesdamas paragauti ukrainietiškos duonos.

Laukai, kuriuose auginami grūdai, ir duona apdainuota ir ukrainiečių dainose, kurių kelios nuskambėjo ir Duonos šventėje.

„Duonos kriaukšlė sovietų GU-

LAG'o lageryje buvo aukso vertės. Gabalėlis pilkšvos duonos pilnas sėlenų... Kolymos konclageriuose ukrainiečiai buvo artimiausi latvių ir lietuvių broliai ir sesės...

O brežneviniu sovietmečiu Poltavoje tėvelis pirkdavo juodą Borodino duoną, stebindamas ukrainiečius: kokie vargšai tie lietuviai – neįperka baltos! Šiandien duonos spalvai jau nebeteikiama reikšmė – svarbus brolio petyš, pagalba! Ir pagarba tautai, žmogui, auginančiam, kepančiam duoną ir ja pasidalinančiam! Būk stipri Ukraina, javų, grūdų aruodo motina“, – ukrainiečius palaikė lietuviai.

Pristatyti savo tradicinę duoną baltarusiams padėjo jų poetas Vladimir Niklaiev. Su meile apie savo kraštą, savo krašto duoną pasakojo ir susirinkusiuosius ja vaišino vokiečiai, vengrai, armėnai, kirgizai, uzbekai, moldavai, estai, latviai, azerbaidžaniečiai, lietuviai. Nors kiekvienos tautos duona labai skirtinga spalva, forma, kvapu, skirtingai kepama, bet visiems ji yra kultūros dalis, susijusi su tautos papročiais, primenančiais, kad duona yra gija, jungianti su sava šeima ir savu kraštu.

Tautinių bendrijų namuose vykusio Duonos šventė yra Lietuvių kalbos dienų renginys.

Kirgizų bendruomenė šventė Kalpako dieną

Kovo 5 d. Lietuvos kirgizų bendruomenė surengė Kalpako šventę, į kurią susirinko ne tik bendruomenės nariai, bet ir gausus būrys svečių. Tarp jų, Turkijos ambasadorius Görkem Barış Tantekin, Azerbaidžano ir Kazachstano ambasadų Lietuvoje, Kirgizijos ambasados Baltarusijoje, kuri rūpinasi ir bendradarbiavimu su Baltijos šalimis, atstovai. Šventėje dalyvavo kazachų, uzbekų, totorių bendruomenės. Kauno įvairių tautų kultūrų ir Totorių kultūros centrai dovanojo tiurkų tautų etnokultūrą pristatančią programą.

Pradėdamas šventę Lietuvos kirgizų bendruomenės pirmininkas Belek Aidarov padėkojo Tautinių bendrijų namams už suteiktą galimybę turėti savo namus, už galimybę puoselėti ir Lietuvai pristatyti savo tautos kultūrą.

Tad ir Kalpako šventėje buvo pristatomi kirgizų tautos instrumentai, atliekama muzika, dainos. O svarbiausias šventės akcentas – kalpakas, kuriam suteiktas UNESCO nematerialaus paveldo statusas. 2011 m. kovo 5 d. paskelbta Kalpako diena.

Priskaičiuojama apie 80 kalpako rūšių. Šventės metu pristatyti kalpakų ypatumai ir kokia informacija juose užkoduota. Kalpakai skirstomi pagal formą, gamybos sudėtingumą,

Baigiamasis šventės akcentas – savo krašto kultūrą pristatę kirgizų bendruomenės nariai ir svečiai. Pirmas iš kairės – Lietuvos kirgizų bendruomenės pirmininkas Belek Aidarov.

prasmę, apvado spalvą. Pavyzdžiui, žalias apvadas – vaikiška kepurė. Jį dėvėjo berniukai. Mėlynas apvadas – jaunatviškumo ženklas. Šią spalvą jaunuoliai dėvėjo po 20 metų. Kalpaką su rudu apvadu nešiojo vyresni nei 30 metų šeimą sukūrę vyrai. Kalpaką su juodu apvadu – 60 metų perkopę vyrai. Jei pagyvenęs našlys užsidėdavo baltą kalpaką su juodo veltinio apvadu, reiškė, kad suaugę vaikai leido jam vesti antrą kartą. Garbingiausias visiškai baltas kalpakas yra senolių, aksakalų galvos apdangalas.

Apie kalpako savininko ypatumus, veiklą, turtingumą ir pasiekimus bylojo išsiuvinėti ornamentai.

Šventėje demonstruotas ir moters galvos apdangalas, pagal kurį galima spręsti, kuriai šeimai ar amžiaus grupei moteris priklauso. Ištekėjusios ir turtingos moterys dėvėdavo iš plonos baltos drobės arba muslino susuktą turbaną. Jam prisireikdavo nuo 12 iki 40 metrų audeklo. Moters galvos apdangalas primena klajoklišką kirgizų protėvių gyvenimo būdą, kai ant galvos suvyniotas audeklas tarnaudavo ir vaikui suvystyti, ir žaizdoms sutvarstyti.

O kokia šventė be vaišių? Tad Kalpako dieną jos dalyviai galėjo paragauti kirgizų nacionalinių patiekalų.

TBN inf.

Paminėtos V. Vysockio 85-osios gimimo metinės

Sausio 28 d. Tautinių bendrijų namuose vyko koncertas, skirtas Vladimiro Vysockio 85-osioms gimimo metinėms. Renginį organizavo ir vedė V. Vysockio klubo prie asociacijos „Melos“ pirmininkas Boris Šesternikov. Gausiai susirinkusiai publikai skambėjo V. Vysockio ir jam skirtos eilės bei dainos. Boris Šesternikov ir Nina Šesternikova skaitė Vladimiro Vysockio eiles, pasakojo jo gyvenimo epizodus. Savo prisiminimais apie V. Vysockį dalijosi romansų mylėtojų Lietuvoje asociacijos „Melos“ ikūrėja Jelena Bachmetjeva. Koncerte dalyvavo atlikėjai Liubovė Voroncova, Natalija Babelčius, Sergej Smirnov, Natalija Šarova ir kiti.

TBN inf.

Nuotr. iš TBN archyvo

Koncertai Vilniaus 700-mečiui

Tautinių bendrijų namuose sausio 24 ir 25 dienomis vyko šventiniai koncertai, skirti Vilniaus 700-ųjų metų jubiliejui. Pirmą

dieną nuotaikingą koncertą surengė atlikėjas Sergej Šankin su bičiuliais. Kitą dieną vyko Graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“, kurios

pirmininkas Georgios Macukatov, koncertas „Vilnius – 700: daugiatautė sandrauga“.

TBN inf.

Lietuvos romų platformos susitikimai Šiauliuose ir Žagarėje

Sausio 26–27 dienomis vyko Lietuvos romų platformos susitikimai Šiaulių savivaldybėje ir Žagarės seniūnijoje.

2021 metų gyventojų surašymo duomenimis, Šiauliuose gyvena apie 70 romų tautybės piliečių. Susitikimo su Šiaulių savivaldybe metu paaiškėjo, kad romai pakankamai gerai integruojasi į Šiaulių visuomeninį gyvenimą ir neturi itin ryškių problemų. Šiaulių socialinės paramos

centro duomenimis, tarp šeimų, su kuriomis dirba centras, nėra nė vienos romų šeimos. Šiaulių miesto užimtumo tarnybos skyriuje šiuo metu yra užsiregistravę 4 romų tautybės asmenys. Nemaža romų dalis yra emigravusi į užsienį.

Prieš 10 metų romų tautybės moksleiviai dažniausiai lankydavo Zoknių progimnaziją. Šiuo metu ją lanko 4 romų tautybės moksleiviai. Tikslių duomenų, kiek romų tauty-

bės moksleivių gyvena Šiauliuose, savivaldybė neturi.

Žagarėje gyvena apie 60 romų tautybės asmenų, tačiau didelė jų dalis yra išvažiavusi į užsienį. Šiuo metu vis dar veikia Žagarės specialioji mokykla, tačiau romų tautybės mokinių skaičius joje yra sumažėjęs – joje mokosi 7 romų tautybės vaikai. 7 romų tautybės vaikai lanko Žagarės darželį ir gimnaziją.

TMD inf.

Susitikimas su jaunimo delegacija iš Azerbaidžano

Vasario 1 d. Tautinių bendrijų namuose lankėsi jaunimo delegacija iš Azerbaidžano kartu su atstovais iš Azerbaidžano jaunimo organizacijos Lietuvoje AYOL. Delegaciją lydėjo Tautinių mažumų departamento

vyriausioji specialistė Eglė Kiuraitė. Tautinių bendrijų namų direktorius Gžegož Miloševič trumpai papasakojo bei aprodė Tautinių bendrijų namus, papasakojo apie veiklą, pagalbą Lietuvoje gyvenančios tautinėms

bendrijoms. Svečiai apsilankė Tautinių bendrijų namuose esančiame Valstybinės kalbos mokymo centre, kuriame tautinių bendrijų atstovai apie tris dešimtmečius mokosi lietuvių kalbos.

TBN inf.

Karaimų metams pasibaigus

2022-aisiais minėta karaimų 625-erių metų gyvenimo Lietuvoje sukaktis. Ta proga Seimas šiuos metus buvo paskelbęs Karaimų metais. Apie šių metų reikšmę kalbamės su Lietuvos karaimų kultūros bendrijos pirmininke Karina Firkavičiūte.

2022-uosius Seimas buvo paskelbęs Lietuvos karaimų metais. Kuo šie metai praturtino karaimų bendruomenę?

Kai pradėjome siekti metų dedikacijos karaimams, kėlėme du pagrindinius tikslus: norėjome paskatinti viešojoje Lietuvos erdvėje daugiau dėmesio skirti informacijai apie karaimus ir sukurti bendruomenei svarbių, išliekamąją vertę turinčių renginių, įvykių ir kitų dalykų. Abu šie tikslai sėkmingai pasiekti. Per metus surengtos 67 karaimams skirtos priemonės. Ir tai yra žymiai daugiau nei buvo patvirtinta Vyriausybės Karaimų metų minėjimo programoje.

Visos metų veiklos pridėtinės vertės apraiškos – atsirado didelis karaimų jaunimo entuziazmas veikti, daryti, aktualizuoti, išreikšti savo tapatybę, imtis iniciatyvos veikti paskatinti ir vyresni bendruomenės nariai. Džiugu, kad daug įvairiausių Lietuvos institucijų ir organizacijų savanoriškai prisidėjo prie Karaimų

metų minėjimo – karaimišką temą įtraukę į savo veiklas.

Tarp gausos renginių tikriausiai esama itin svarbių?

Manau, kad visi įvykę renginiai buvo svarbūs. Šio pokalbio erdvėje netilps surašyti visų įvykių, juos pristatyti galiu gan apibendrintai pagal tam tikras kategorijas. Surengta 17 parodų, 11 koncertų, 8 susitikimai su individualiais žmonėmis, 6 renginiai bendruomenei, 3 leidiniai ir jų pristatymai, 22 kitos įvairios priemonės.

Karaimų kultūra buvo pristatyta tarptautinėje turizmo ir aktyvaus laisvalaikio parodoje „Adventur“, Trakų bibliotekos parodoje „Buvo tokia diena“, stintų šventėje Palangoje, bendroje LKKB ir Trakų istorijos muziejaus parodose Varšuvoje ir Baku, Panevėžio bibliotekos parodoje. Lietuvos istorijos archyvas surengė virtualią dalies turimų dokumentų parodą, Lietuvos Mokslų Akademijos

Po „Užutrakio vakarų“ Karaimų metams skirto koncerto.

Vrublevskių biblioteka eksponavo savo karaimikos rinkinių klodus, Trakų istorijos muziejus surengė karaimų dailininko Bari Egizo darbų parodą, Trakų istorinio nacionalinio parko direkcija parengė ir Užutrakio dvare atidarė naują ilgalaikę trakiečio Aleksandro Firkovičiaus foto darbų parodą, Savicko galerija surengė tapybos plenerą ir vėliau jo parodas Trakuose ir Vilniuje, taip pat Trakuose ir Vilniuje keliose erdvėse eksponuotos prancūzų fotografo Olivier Beytout Trakų karaimų nuotraukos ir daugelis kitų.

Įspūdinga buvo muzikinė programa. Vienas tokių renginių – Trakų fanfarinė savaitė. Kelis koncertus Karaimų metams dedikavo tarptautinis „Užutrakio vakarų“ muzikos festivalis, vyko karaimų ansamblio „Birlik“ pasirodymai Lietuvoje ir užsienyje, keli lenkų dainininkės Karolinos Cichos ir kiti koncertai. Minint Karaimų metus filharmonijoje buvo atliktas kompozitorių Lino Rimšos, Gintauto Venislovo, Jievaro Jasinskio kūrinys karaimiška tema „Buvo tokia diena“.

Tarp karaimų bendruomenei svarbių renginių – moterų karaimių pleneras Užutrakėje, vaikų stovykla „Kujaščech“, jaunimo stovykla „Birbav“, tarptautinis karaimų suvažiavimas, kurio šūkis „Ėdi-bart-bolur“ (Buvo-yra-bus). Šiuose renginiuose dalyvavo ir karaimai, gyvenantys

Šoka „Birlik“ ansamblio merginos.

Lenkijoje, Kanadoje, Didžiojoje Britanijoje ir kitose šalyse.

Labai originali metų priemonė – mototuristų surengti ralių po Lietuvą, skiriant dėmesį Trakuose ir Šiaurės Lietuvoje gyvenantiems karaimams.

2022-aisiais buvo išleisti keli leidiniai, skirti karaimų istorijai. Tai Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro išleista knyga „Karaimas buvau, karaimas tebesu“, kurią sudarė Jelena Špakovska ir Eugenija Špakovska. Antroji knyga – „Karaimų istorijos pėdomis“, knygos autorė Halina Kobeckaitė. Ir trečioji knyga – „Trakai. Karaimų pasaulis“. Ją sudarė Nadežda Zajackovskaja.

O kokie įvykiai, Jūsų manymu, padėjo Lietuvai labiausiai pažinti karaimų bendruomenę?

Manau, Lietuvos statistikos departamento atliktas statistinis karaimų tautos tyrimas, parodęs, kad Lietuvoje gyvena apie 200 karaimų.

Kitas – oficialus Karaimų metų minėjimas Valdovų rūmuose, rengtas kartu su Tautinių mažumų departamentu. Sulaukėme tikslinio dėmesio iš Lietuvos valstybės – renginyje dalyvavo Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen, Ministrė pirmininkė Ingrida Šimonytė, kiti aukšti Lietuvos Respublikos vyriausybės ir Seimo nariai, Trakų rajono savivaldybės vadovai, ambasadoriai, visuomenės veikėjai. Minėjimo metu didelė mūsų bendruomenės narių grupė buvo apdovanota Tautinių mažumų departamento pagerbimo ženklais ir padėkos raštais.

Trečiu punktu paminėčiau kompozitoriaus Lino Rimšos sukurtos ir Daliaus Abario režisuotos muzikinės dramos „Sakmė apie dovanotą širdį“ premjerą Trakų pilyje. Šis spektaklis, beveik dviejų metų grandiozinio darbo rezultatas, pranoko visus lūkesčius. Jis buvo įdomus kaip muzikinis ir istorinio turinio kūrinys Lietuvos žiūrovams. Nors šis didingas veikalas buvo dedikuotas Karaimų metams, bet dėl savo temos jis išliks aktualus visada ir svarbus visai Lietuvos kultū-

Mototuristų surengtų ralių dalyviai.

rai, kuri, deja, neturi per daug meno kūrinių, skirtų Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui ir jo epochai. Malonu, kad jis bus parodytas žiūrovams ir šią vasarą – mat tik Trakų pilyje jis gali pasiekti aukščiausią savo įtaigos laipsnį.

Kaip labai svarbų reiškinį būtina paminėti ir per visus metus aktyviai judėjusį įvairiapusį informacijos apie karaimus srautą žiniasklaidoje. Buvo parengta ir paskelbta per 50 įvairių radijo ir TV laidų bei tekstų Lietuvos ir tarptautinėse žiniasklaidos priemonėse: spaudoje ir internetinėse platformose.

Politine prasme metai buvo gan sudėtingi. Kaip geopolitinė situacija atsiliepė planams ir kokius iššūkius teko įveikti?

Iš tiesų, metai buvo gan sudėtingi politiškai ir emociškai. Karaimų bendruomenės, giminingos Lietuvos karaimams, gyvena ne tik Lenkijoje, bet ir Ukrainoje bei Rusijoje. Pasibaigus pandemijai, tikėjome, kad mūsų tautiečiai iš šių kraštų galės prisijungti. Deja, situacija buvo per daug sudėtinga ir jie negalėjo dalyvauti. Dėl įkaitusios geopolitinės situacijos taip pat teko atsisakyti kai kurių planuotų renginių Ukrainoje. Renginiuose Lie-

tuvoje dalyvavo karaimai, gyvenantys Lenkijoje, Kanadoje, Didžiojoje Britanijoje ir kitose šalyse.

Su kokiomis organizacijomis įgyvendindami Karaimų metų programą bendradarbiavote?

Finansinės paramos per projektus pernai esame gavę iš Tautinių mažumų departamento, Vyriausybės kanceliarijos, Trakų rajono ir Vilniaus miesto savivaldybių, Kultūros paveldo departamento. Kiekvienas iš įgyvendintų projektų turėjo dar labai nemažai papildomo finansavimo iš kitų šaltinių. Didelę trūkstamų lėšų dalį sudarė žmonių indėlis darbu ir savo asmeninėmis lėšomis – nė vienas projekto administratorius negavo atlygio už savo veiklą. Savo lėšomis taip pat prisidėjo ir mūsų organizacijos – Lietuvos karaimų kultūros bendrija ir Lietuvos karaimų religinė bendruomenė. Turėjome ir privačių rėmėjų, iš kurių būtina išskirti kavinę „Kiubėtė“ ir restoranus „Kybynlar“ bei „Narutis“. Kai kuriuos projektus taip pat rėmė mūsų partneriai iš Lenkijos – karaimų organizacijos ir Lenkijos Respublikos ministerijos. Ne finansine parama prisidėjo ir Trakų istorinio nacionalinio parko direkcija, Trakų istorijos muziejus, kt.

Kalbino Karolina Baltmiškė

Pečius surėmus, kasdienybės rūpesčiai lengvėja

Kostas Jankus

Lietuvos moterų draugijos (LMD) ir Tautinių bendrijų namų bendradarbiavimas užsimezgė jau prieš kelis dešimtmečius. Šįsyk LMD narės aktyviai įsitraukė į Europos socialinio fondo remiamą projektą „Noriu darbo!“ Jo tikslas – padėti nuo karo baisumų iš Ukrainos pasitraukusioms pabėgėlėms. Kaip sekasi šią pagalbą teikti, su kokiais sunkumais ir iššūkiais kasdienybėje susiduria tiek pačios ukrainietės, tiek joms padedančios mūsų tėvynainės, pasakoja LMD narės Nijolė Steponkutė ir Irina Izgorodina.

Nijolė Steponkutė. Šio projekto ėmėmės, kupinos entuziazmo ir kilniausių norų kuo greičiau ir kuo efektyviau padėti negailestingos realybės auka tapusioms mūsų sesėms ukrainietėms. Labai norėjosi, kad šios moterys pasijustų atradusios antruosius namus. Bet nenujautėme, kad, norint joms pasijusti kaip namie, teks peržengti nemaža akmenuotų slenksčių...

Irina Izgorodina. Įsivaizduokime realią situaciją: moteris bėga iš namų tik su lagaminu rankoje, pasiėmusi keletą pačių reikalingiausių daiktų – sau ir savo vaikams. Nieko nežino – nei kur prisiglaus, nei iš ko maitins savo atžalas... Taip, stogas virš galvos atsirado, gailėstingi žmonės padėjo įsikurti – tačiau tai nereiškia, kad visos problemos išsisprendė. Greičiau atvirksčiai – gyvenimiškųjų rūpesčių pradeda daugėti tiesiog geometrine progresija ir susidoroti su jais svetimoje šalyje, pasirodo, nėra taip lengva.

Nijolė Steponkutė. Žinoma, pagrindinis rūpestis – susirasti darbą, kad turėtum iš ko išgyventi pati ir išlaikyti vaikus. Moterų, kurių sutuoktiniai gali jas paremti materia-

liai, tėra vos viena kita. Daugumos jų vyrai – fronte, ir jos kasdien neramiai laukia iš jų žinių, kad dar tebėra gyvi... Kadangi mūsų projekto pagrindinis tikslas – padėti joms susirasti darbą, to ėmėmės nuo pat pirmųjų dienų. Dirbame su dviem moterų pabėgėlių grupėmis, prisiglaudusiomis Alytuje ir Druskininkuose. Tai – ne didmiesčiai, todėl ten ir vietiniai ne taip lengvai įsidarbina, ypač pagal įgytas specialybes. O ką jau bekalbėti apie svetimtautes, nemokančias lietuvių kalbos, neretai turinčias mažamečių

vaikų, dažnai – nebe pirmos jaunystės... Štai tokiems žmonėms labai svarbu laiku ištiesti pagalbos ranką.

Irina Izgorodina. Nusivilti labai lengva, ypač kai kasdien girdi neraminančias žinias iš frontų. Juk šios moterys bėgdamos netikėjo, kad karo veiksmai taip ilgai užsitęs. Jos vylėsi po mėnesio ar poros sugrįžti į namus. Dabar gi aiškiai mato, kad čia teks gyventi ilgesnį laiką, be to, ir po karo neaišku, ką ras grįžusios. Ne vienos ukrainietės gimtasis miestas yra virtęs griuvėsiais, nebelikę tų namų, kuriuose jos gyveno, ir tų darboviečių, kuriose jos dirbo.

Nijolė Steponkutė. Projektą pradėjome nuo svarbiausio dalyko: išsiaiškinimo, kokį darbą kokios moterys galėtų dirbti. Paaiškėjo, kad dauguma jų yra baigusios aukštąsias mokyklas, namuose dirbo pagal įgytas specialybes; kad nemažai jų ėjo vadovaujančiasias pareigas. Deja,

Projekto savanorė Natalia Binevych.

tokios darbinės veiklos Lietuvoje pasiūlyti joms negalėjome, taigi paaiškinome, kad iš pradžių gali tekti pasitenkinti pačiais paprasčiausiais darbais. Ir tų surasti, deja, nebuvo ir nėra lengva. Mūsų globojamos ukrainietės atvyko ne su pirmąja karo pabėgėlių banga: pirmieji pabėgėliai jau buvo užėmę daugelį laisvų darbo vietų tiek prekybos įmonėse, tiek gamyboje. Be to, ir laikas dabar labai nepalankus darbų paieškoms: įmonės, ypač mažesnės, užsidarinėja – išaugusios elektros energijos, žaliavų, darbo jėgos kainos daro savo, ir firmos tiesiog neišsilaiko...

Irina Izgorodina. Vyrams lengviau – jie ir statybose pageidaujami, ir krovikais gali dirbti, ir vairuotojais... O kur dirbti moterims? Taigi dažna mano diena prasideda nuo skambučių į įvairias gamybos, verslo, prekybos įmones ir įstaigas. Teiraujosi, gal yra bent menkiausia

galimybė įdarbinti likimo nuskriaustas moteris. Žinoma, dažniausiai nuskamba neigiamas atsakymas, tačiau po daugybės „šturmo“ dienų vis dėlto pusei globojamos grupės moterų pavyko surasti darbus. Žinoma, labai paprastus. Tikiu, kad pasiseks įdarbinti ir kitas moteris.

Nijolė Steponkutė. Mums nuoširdžiai padeda Alytaus užimtumo centro darbuotojos, nors ir ne visada jų pasiūlymais mūsų globojamos moterys gali pasinaudoti. Pavyzdžiui, būta darbo kirpėjai ir pakankamai darbo patirties turinčiai siuvėjai, tačiau tokių specialistų tarp mano ukrainiečių neatsirado... Kartais moterims problemų kyla ir dėl darbo grafikų. Vieną chemikę mielai priimtų dirbti pagal specialybę Alytuje esanti chemijos laboratorija, tačiau jos darbo valandos ilgesnės, ir moteris negalėtų anksčiau išeiti iš darbo ir nustatyti laiku parsivesti iš darželio vaiką. Darželio darbuotojos sutiktų pasilikti ilgėliau, jeigu tokių vaikų būtų daugiau, tačiau dėl vieno naujo darbo grafiko nieks netvirtina...

Irina Izgorodina. Kur kas blogiau toms, kurios yra priverstos išgyventi iš Lietuvoje pabėgėliams skiriamos 206 eurų pašalpos. Kai tik pradėjau minėtame projekte savanoriauti, pirmiausia kalba su ukrainietėmis užsimezgė apie elementariausius dalykus – kaip pasisekė susirasti būstą, ko labiausiai trūksta butyje ir t.t. Paaiškėjo, kad stogą virš galvos turi visos, bet pastogė – tai dar ne namai. Ypač, kai stinga būtiniausių reikmenų. Nėdelsdamos apžiūrėjome savo namų aruodus, apskambinome drauges – ir netrukus ukrainietėms skirtos dėžės jau iškeliavo...

Nijolė Steponkutė. Ukrainietėms aiškinome, į ką joms derėtų kreiptis pagalbos, juk Lietuvoje yra daug labdaros organizacijų. Tai ir „Caritas“, ir „Raudonasis kryžius“,

ir Maltos ordinas, ir Maisto bankas. Bendromis projekto dalyvių pastangomis visoms išrūpinome socialines pašalpas, maisto daivinius, suteikėme kitą neatidėliotiną pagalbą.

Irina Izgorodina. Dokumentacijos tvarkymas taip pat užėmė nemažai laiko. Mokėme ukrainietes, kaip parengti tinkamą CV, kaip kalbėtis su potencialiu darbdaviu. Ukrainietėms padeda ir profesionali psichologė. Tačiau daugiausia skambučių sulaukiame mes, projekto vykdytojos.

Nijolė Steponkutė. Laimei, žmonės geranoriškai atsiliepia ir visomis išgalėmis stengiasi padėti. Drašinu savo globotines, kad pačios nebijotų kreiptis, bet tikrai ne visos išdrįsta.

Irina Izgorodina. Ne vieną problemą galima išspręsti ir bendraujant su tame pačiame mieste atsidūrusiomis tėvynainėmis, tačiau tokių kontaktų mano kuruojamos grupės ukrainietės iš pradžių neturėjo. Taigi su kolegėmis iš LMD pasistengėme jas suburti draugėn – ir kad padėtų viena kitai.

Nijolė Steponkutė. Labai džiaugėmės, kai pagaliau pavyko surasti

darbą ukrainietei, vardu Natalia. Ji jau seniai yra tapusi mūsų projekto dešiniąja ranka. Jai padedant, per socialinius tinklus skelbiame ukrainietėms skirtą informaciją. Ji padeda sukviesti savo tėvynaines konsultacijoms, į kurias atvyksta projektą „Noriu darbo!“ vykdančios LMD narės. Šios konsultacijos labai reikalingos, nes, susirinkus draugėn, išsiaiškinami konkretūs sunkumai ir ieškoma būdų jiems įveikti. Natalia Binevych, kuriai 52-eji metai, buvo dirbusi vienos stambios Kijivo gamyklos apsaugos skyriaus viršininke. Jokio kvalifikutesnio darbo rasti jai nepavyko, taigi džiaugėmės pagaliau radę jai fasuotojos vietą „Kauno grūdų“ įmonės filiale. Aišku, atlyginimas minimalus, tačiau tai vis vien ne pašalpa.

Tikimės, kad darbą ilgainiui pavyks rasti visoms į projektą įsitraukusioms ukrainietėms. Moterys uoliai mokosi lietuvių kalbos, stengiasi daugiau bendrauti su vietos gyventojais ir šitaip tobulinti per kalbos kursus įgytus įgūdžius. Lengviau toms, kurių vaikai lanko darželius – mažieji kaipmat pramoksta kalbėti svetima kalba ir pamoko mamas...

įvairios ir daug žinių, pasitikėjimo suteikiančios projekto užsiėmimų veiklos.

Nors nedrąsiai, bet jau lietuviškai

Ilona Kabošytė

„Man patinka cepelinai ir žemaičių blynai“, – pasakojo lietuvių kalbos mokymų lankytojas Pavelas. „Klaipėda – miestas, kurį išimtyje iš pirmo žvilgsnio, nors čia dažnai lyja“, – sakė Julija. „Aš sapnuoju savo tėvynę“, – nedrąsiai lietuviškus žodžius dėliojo Natalija.

Visa tai studentų pasakojimų, kuriuos jie turėjo parengti užsienių pabaigos egzaminui, ištraukos. Ir tai ne vienintelė užduotis, kurią tą dieną turėjo atlikti. Lietuvių kalbos kursų mokytoja Veronika Kibickienė savo mokinius privertė nemažai paplušėti. Studentai turėjo ir savo istorijas lietuviškai papasakoti, ir lietuviškus eilėraščius prie eglutės deklamuoti, bet be pagyrimo – neliko nė vienas. Kalėdinėje mokymų užbaigimo šventėje netrūko juoko ir dainų, gražių žodžių bei kalėdinių akcentų – rusiškai ir lietuviškai susirinkusius sveikino Snieguolė – kursų lankytoja Irina. Mokytoja V. Kibickienė lankytojams padovanojo ekskursą į kursų pradžią.

Nuo spalio mėnesio Tautinių kul-

Nuotr. iš TKC archyvo

Mokymų dalyviai lietuvių kalbos mokėsi ne tik užsienių, bet ir ekskursijose.

tūrų centre prasidėjusiuose kursuose lietuvių kalbos mokėsi trys suaugusiųjų grupės. Daugiausia ukrainiečiai

jose, edukacijose, svečiavosi įvairiuose kultūros centruose: pabuvota Klaipėdos apskrities I. Simonaitytės viešojoje

bibliotekoje, Klaipėdos savivaldybės etnokultūros centre, P. Domšaičio paveikslų galerijoje, Mažosios Lietuvos muziejuje, Marijos Taikos karalienės bažnyčioje, Kretingos muziejaus amatų centre – visur vyko integruotos lietuvių kalbos pamokos, skatinta bendrauti lietuvių kalba.

„Džiaugiamės, kad šie lietuvių kalbos ir kultūros pažinimo kursai buvo

nestandartiniai“, – sveikindama studentus mokymų baigimo proga sakė Tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė, pridūrusi, kad mokymų programa vyksta Tautinių mažumų departamento ir Klaipėdos miesto savivaldybės finansavimo dėka.

Padėkota ir mokytojai V. Kibickienei, kurios entuziazmo ir charizmos dėka, studentai apsiginklavo ypatingu užsispyrimu – būtinai išmolti lietuvių kalbą. Tiesa, ne retam ši kalba – sunkiai pasiduodanti, bet svarbiausia kalbėti – taip vieni kitus ir save drąsino kursų lankytojai, pasidžiaugę, kad mokymai buvo pirmas, bet didelis žingsnis.

Nuotr. iš TKC archyvo

Mokydami kalbėti lietuviškai, susipažino su lietuvių senaisiais amatais.

ir baltarusiai. Kursų dalyviai ne tik mokėsi, bet ir pagal kultūros pažinimo programą dalyvavo įvairiose ekskursi-

Nuotr. iš TKC archyvo

Mokyti kalbos padėjo net senieji lietuviški šokiai ir žaidimai.

Vengrai Lietuvoje: nuo valdovų iki Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos

Marija Rubaževičienė,
Dániel Molnár

Iškeliavimas

*Šiandien alų gersim,
Rytoj iškeliausim
Į vengrijų žemę,
Kur upužės vyno,
Aukso obuolačiai
Ir girės sodačiai.*

*O ką mes ten veiksime,
Toj vengrijų žemėj?
Miestą mums pakursim
Iš brangių akmenačių,
Saulužės langačius.*

*O kada sugrišim
Iš vengrijų žemės?
Kad išdygs kuolačiai,
Žels ir akmenačiai,
Ant jurių medačiai.*

BITĖNAI

Užrašė Gizevijus Eduardas
(1798–1880)

Lietuvių tautosakoje vengrų atminimą rasime keliuose žanruose: mitologinėse saktėse, pasakojimuose, anekdotuose, piršlybų, karinėse-istorinėse dainose ir patarlėse.

Nors Vengrija ir Lietuva neturi bendros valstybinės sienos, tačiau nuo seno jas sieja artimi, savitarpio simpatijos ir pagarbos ryšiai. Istorijos sukuryje ne sykį susipynė šių dviejų šalių valdžios interesai, monarchų bei valdovų likimai: nuo XIV a. Lietuvos valdovai dinastiniais ryšiais buvo susiję su Vengrijos didikais.

Iškilūs asmenys, jungiantys Lietuvą ir Vengriją XIV–XVI a.

Akivaizdus valdovų interesų įtakos pavyzdys – kunigaikščio Jogailos ir

Vengrijos ambasadorius Zoltán Jancsi atidaro Tarptautinę mokslinę konferenciją „Lietuva ir Vengrija: istorijos, kultūros ir literatūros sąsajos“, 2016 m

karalienės Jadvygos likimas. Lenkijos karalienė, Lietuvos Didžioji kunigaikštienė Anžu (Anjou) dinastijos karalienė Jadvyga (veng. Hedvig) (1373–1399) – Lenkijos, Vengrijos ir Kroatijos karaliaus Liudviko I iš Anžu dinastijos ir Elžbietos Kotromanič duktė.

Būsimoji karalienė užaugo Vengrijoje, Budos ir Višegrado rūmuose.

Dešimtmetė Jadvyga 1384 m. Krokuvoje buvo karūnuota Lenkijos karaliumi: Hedvig Rex Poloniae, o ne Hedvig Regina Poloniae. vyriškas titulas reiškė, kad ji – savarankiška monarchė, o ne monarcho sutuoktinė.

Lenkija – esant sudėtingai situacijai šalyje – sutiko su santuoka, kai Jogaila (1385 m.) pasirašė Krėvos uniją ir išpareigojo priimti krikščionybę, o vedęs Jadvygą ir tapęs Lenkijos karaliumi – prijungti Lietuvą prie Lenkijos.

1386 m. vasario 18 d. įvyko vestuvės. Karališkos poros – Jadvygos ir Jogailos

užmegztas ryšys tarp Vengrijos, Lenkijos ir Lietuvos tęsėsi apie šimtmetį.

Jogailaičių dinastija tapo viena didžiausių Vidurio ir Rytų Europos valdovų dinastijų. Vengrijai ji davė net tris karalius: Vladislavą I (1440–1444), Vladislavą II (1490–1516) ir Liudviką II (1516–1526).

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos pasididžiavimas – Tomo Oskaro Sosnovskio sukurta karališkosios poros Jogailos ir Jadvygos balto marmuro skulptūra.

Jadvyga, ištekėdama už Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Jogailos, atvėrė jam ir jo pradėtai lietuviškos Gediminaičių dinastijos šakai – Jogailaičiams – kelią į Lenkijos karaliaus ir kitus Vidurio Europos sostus. Tapusi Jogailos žmona, Jadvyga kartu tapo ir nominali Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovė – Lietuvos aukščiausiaja kunigaikštienė.

Šv. Jadvygos atminimą saugo Vilniaus Švenčiausiosios Mergelės Marijos dangun ėmimo bažnyčios 2012 m. pašventintas naujas altorius bei skulptūra „Jogaila ir Jadvyga“ (aut. Tomasz Oskar Sosnowski, 1852 m.) Lietuvos Mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos vestibulyje.

Arpadų dinastijos karalius Vladislovas (veng. Szent László (1040–1095)) – Vengrijos karaliaus Bėlos I (I. Béla) ir Lenkų princesės Richezos sūnus) – Vengrijos karalius, Vilniaus arkikatedros bazilikos globėjas.

Iliustruotoje vengrų kronikoje (veng. Képes Krónika – apie 1360 m.) rašoma: „Šv. Vladislovas žibėjo tarsi Aušrinė tarp debesų, išsklaidydama slėgiančią tamsą.“

XIX a. pradžioje arkikatedroje šv. Vladislovui buvo dedikuota koplyčia.

Šventasis Kazimieras (1458–1484) – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos karalystės princas, pretendentas į Vengrijos sostą.

Tėvas – Kazimieras IV Jogailaitis, motina – Elžbieta Habsburgaitė (Austrijos princesės ir Bohemijos bei Vengrijos karaliaus, Vokietijos imperatoriaus Albrechto II Habsburgo duktė).

Kazimieras gimė Krokovoje, karališkojoje Vavelio pilyje. Šeimoje augo 6 sūnūs ir 5 dukterys – būsimi Europos valdovai, vėliau valdė Europos šalis.

Susiklosčius tam tikroms aplinkybėms (Vengrijoje kilo sukilimas prieš Motiejų Korviną) sukilę didikai kreipėsi į Kazimierą su prašymu, kad šis priimtų sostą. Kazimieras sutiko ir 1471 m. su 12 000 kareivių išvyko

į Budą. Ten padėtis jau buvo pasikeitusi ir jo niekas nebelaukė, todėl su savo kariuomene turėjo pasukti atgal. Grįžęs namo jis tęsė mokslus. 1475 m. tėvas įtraukė jį į valstybės valdymą ir pabandė jį apvedinti su Vokietijos imperatoriaus Fridricho II dukterimi, tačiau Kazimieras vesti atsisakė.

Jaunas susirgo ir 1484 m. kovo 4 d. mirė Gardine.

Lietuvių liaudies skulptūroje šv. Kazimieras paprastai vaizduojamas visu ūgiu, karališkais drabužiais, su karūna ant galvos, vienoje rankoje laikantis kryžiu, kitoje – leliją, skaisybės simbolį.

Didelių simpatijų Vengrijos Karalystei ir vengrams jautė 1506 m. Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu tapęs **Žygimantas Senasis (1506–1548 m.)**.

Jaunystėje valdovas trejus metus praleido Budoje, vyresniojo brolio Vengrijos karaliaus Vladislovo Jogailaičio dvare. Čia įgijo valdymo patirties, suartėjo su vietos diduomene, katalikų bažnyčios vadovais, turėjo galimybių susipažinti su Vengrija anksčiau už kitas Europos valstybes pasiekusiu renesanso kultūriniu sąjūdžiu. Neatsitiktinai vienas pirmųjų Žygimanto Senojo užsienio politikos žingsnių gavus sostą buvo 1507 m. sutartis su Vengrijos Karalyste. Kulminacija provengriškoje šio valdovo politikoje pasiekta 1512 m. Krokovoje, Vavelyje, vasario 8 d. vedant Transilvanijos vaivados Stepono Zapoljos dukrą Barborą. Tą pačią dieną ji buvo karūnuota Lenkijos karaliene.

Žygimanto Augusto (1544–1572 m.) laikais ne tik daugiau vengrų pasiekdavo LDK, bet jų daugiau buvo įvairiose dvaro tarnybose, pradedant samdomais husarais ir baigiant dvaro amatininkais. Puikiai aprengti, užsieniečių nuostabą kėlę rinktiniai vengrų husarai paminėti Žygimanto Augusto palydoje 1562 m. prie Vilniaus pasitinkant Suomijos kunigaikštį Joną III Vazą.

Tuomet vengrai jau pradeda tarti didikų dvaruose. Kai kurie jų čia liko ilgesniam laikui, rado antrąją savo Tėvynę.

Atsirado daugiau galimybių platesniems sluoksniams kontaktuoti su vengriškąja kultūra.

Valentinas Bakfarkas (1506–1576) – Transilvanijos kompozitorius, Žygimanto Augusto dvaro liutnininkas (veng. Bakfark Bálint), virtuozas, Europinio garso išmokytojas.

1549 m. priimtas Žygimanto Augusto dvaro muziku, Lietuvoje praleido 15 kūrybingiausių gyvenimo metų. Lietuviškuoju gyvenimo periodu išgarsėjo kaip vienas žymiausių Europos liutnininkų. Bakfarko dėka į Lietuvą atėjo itališka ir Nyderlandų muzika.

Bakfarkas buvo vienas iš muzikantų, lydėjusių Barbaros Radvilaitės laidavimo procesiją iš Krokuvos į Vilnių.

Steponas Batoras (1533–1586) – Lenkijos karalius, Lietuvos didysis kunigaikštis. Nauja, savotiškai vengriška epocha LDK prasidėjo 1576 m. birželio 29 d. Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu paskelbus iš istorinės Vengrijos dalies – Transilvanijos – kilusį jos kunigaikštį Steponą Batorą. Lenkiją ir Lietuvą jis valdė iki mirties 1586 metais.

Steponas Batoras buvo išrinktas lenkų karaliumi po ilgų derybų. Jis sutiko su lenkų reikalavimais (vesti dešimčia metų už jį vyresnę Žygimanto Augusto seserį Oną), 1576 m. gegužės 1 d. vainikavosi Krokovoje Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu.

Didelis Stepono Batoro nuopelnas, kad jis sustiprino Lietuvos valstybę, jos teisėtvarkos sistemą ir šalies karinę galią. Per dešimt valdymo metų jis įvykdė daug reformų.

1579 m. balandžio 1 d. pasirašytu įkūrimo dokumentu jis paaukštino Vilniaus jėzuitų kolegiją į ypatingą privilegijų turintį universitetą.

Almae academica et universitas Vilmensis – buvo pirmas ir ilgą laiką

vienintelis Rytų Europos universitetas.

Steponas Batoras staiga mirė Gardine 1586 m. gruodžio 12 d., ruošdamasis karui su Maskva, neįvykęs didelių savo planų.

Žinomas lietuvių istorikas Adolfas Šapoka savo knygoje, išleistoje 1936 m., jį apibūdina taip: „Steponas Batoras buvo paskutinis garbingas Lietuvos valdovas. Jis buvo svetimšalis, – lietuviai iš pradžių jo nenorėjo net pripažinti, bet vėliau jis labai susiartino su Lietuva. Jo nuopelnai dideli.“

Atminimo lenta Steponui Batorui Vilniaus universiteto Didžiajame kieme.

Vilniuje ir Lietuvoje nemažai ženklų, saugančių Stepono Batoro atminimą. Svarbiausieji jų:

- balto marmuro Stepono Batoro atminimo lenta Vilniaus universiteto Didžiajame kieme, iškilmingoje vietoje, po arkadomis, šalia Jėzuitų kolegijos pirmojo rektoriaus V. Protasevičiaus atminimo lentos,
- garbingas parodos stendas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų Lietuvos nacionaliniame muziejuje;

- Stepono Batoro biustas ir paroda Vilniaus universiteto muziejuje;
- Stepono Batoro vardo auditorija Vilniaus universiteto Filologijos fakultete;
- 1991 m. valdovo vardu pavadinta Vilniaus gatvė, jungianti Belmontą ir Naująją Vilnią – tai kelias, kuriuo

kadaise Steponas Batoras išvedė kariuomenę Polocko link.

Kasparas Bekešas (veng. Bekes Gáspár) (1520–1579) Nuopelnais Lietuvai pasižymėjo ir Stepono Batoro kariuomenės vadas. Po pergalingo Polocko mūšio Bekešas mirė Gardine.

Bekešas palaidotas ant vėliau jo vardu pavadintos vienos iš Vilniaus kalvų, ten pat, kur anksčiau buvo palaidotas ir ties Polocku didvyrio mirtimi žuvęs Mihajus Vadašas (veng. Vadas Mihály). Prie kapo Steponas Batoras vėliau pastatydino antkapį.

1938 m. per potvynį kalnas buvo paplautas ir nugriuvo.

Kalno papėdėje 2009 m. Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros draugija pastatė Kasparo Bekešo ažuolinį atminimo stulpą.

Stepono Batoro valdymo metus istorikai vadina „vengrų aukso amžiumi Lietuvoje“.

Tuomet į Lietuvą atvyko daugiausiai vengrų ir jie apsigyveno čia ilgiausiai. Kai kurie istorikai tvirtina, kad į Lenkiją ir Lietuvą atvyko per 10 000 vengrų.

Dauguma jų buvo samdomi kariai, nemažai nusipelnę sėkmingai Livonijos karo baigčiai.

Jų atminimą iki mūsų dienų saugo sultietuvintos vengriškos pavardės.

XVIII–XIX a. lietuvių ir vengrų

likimai susipynė istorinių įvykių – karo – tėkmėje. Pavyzdžiui, kai lietuviai, pašaukti į Rusijos caro kariuomenę, atsidurdavo toli nuo tėvynės, Vengrijoje arba Rusijos tolimųjų rytų regionuose, susipažindavo su ten atsidūrusiais vengrais. Likimo suvesti, artimai susidraugaudavo, sukurdavo šeimas, kai kurie jų vėliau persikėlė gyventi į Lietuvą.

XX–XXI a. Po Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje atsidūrė nedidelė vengrų jaunimo, pasiryžusio studijuoti Lietuvoje, Vilniaus ir Kauno universitetuose, Muzikos ir Dailės akademijoje, grupė. Jie išmoko lietuvių kalbą, sukūrė šeimas ir įsitraukė į visuomenės gyvenimą.

1990 m. buvo įsteigta Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugija. Dabar Lietuvoje gyvena apie 100 vengrų tautybės žmonių.

Draugija yra Vakarų Europos Šalių Vengrų Draugijų Asociacijos (NYE-OMSZSZ) narė.

Draugija per 30 veiklos metų organizavo apie 15 įvairių renginių – tarptautinių konferencijų, parodų, koncertų ir išleido per 10 vertingų leidinių Lietuvos ir Vengrijos istorijos bei kultūros tematika.

Keletas svarbių draugijos renginių ir leidinių:

- 1994 m. – Vilniaus universiteto

Knygų paroda „Vengrų literatūra – lietuvių kalba“. Vilniaus universiteto Smuglevičiaus salė.

Tarptautinio simpoziumo „Vengrijos ir Lietuvos ryšiai XX-XXI a.“ dalyviai Vilniaus universiteto Stepono Batoro auditorijoje, 2009 m.

įkūrimo 415-ųjų metų sukakties ir Stepono Batoro gimimo 460-ųjų metinių proga draugija organizavo tarptautinę S. Batoro atminimo konferenciją.

Ta proga buvo atidengta Vengrijos Respublikos finansuota Batoro atminimo lenta jo įsteigto Vilniaus universiteto Didžiajame kieme.

- 1997 m. – Vengrijos Respublikos prezidento lankymosi Lietuvoje proga buvo išleistas pirmasis „Trumpas vengrų–lietuvių ir lietuvių–vengrų kalbų žodynas“.

- 2000 m – jubiliejinis leidinys „Lietuvos Stepono Batoro vengrų draugijai – 10 metų“

- 2001 m. – remiant Vengrijos vyriausybei, buvo atnaujinta Vilniaus universiteto suteikta auditorija – įsteigta Stepono Batoro auditorija ir Vengrų studijų centras, kur veikia Stepono Batoro atminimo paroda, kaupiama vengrų literatūros biblioteka.

- 2008 m. – tarptautinė konferencija Lietuvos istorijos „vengriškasis laikotarpis“ – XV–XVI a.: Stepono Batoro ir jo karvedžio Kasparo Bekešo vaidmuo Lietuvos istorijoje.

- 2010 m. – tarptautinė konferencija „Šventoji Jadvyga ir Lietuva“. Lietuvos, Vengrijos ir Lenkijos istorikai nagrinėjo svarbų šv. Jadvygos vaidmenį Lietuvos istorijoje.

Konferencijos medžiaga buvo išleista atskiru leidiniu.

- 2011 m. – kartu su Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmais vyko liutnininko Valentino Bakfarko atminimo vakaras.

- 2014–2015 mokslo metais Vilniaus universiteto Filologijos fakultete prasidėjo vengrų kalbos kursai.

- 2015 m. – leidinys „Lietuva ir Vengrija – istorijos ir kultūros sąsajos“.

- 2016 m. – Tarptautinė mokslinė konferencija „Lietuva ir Vengrija: istorijos, kultūros ir literatūros sąsajos“, Batoro išrinkimo valdovu 440 m. proga. Konferencija vyko VU Senato salėje.

- 2017 m. – trumpametražis (35 min.) filmas „Vengrai Lietuvoje“, (lietuvių ir vengrų k.).

- 2019 m. – lankstinukas „Istorinis maršrutas Vengrai Vilniuje iki XVII amžiaus pabaigos“ – apie vengrų kultūros atminimo vietas Vilniuje.

Draugijos veikla pelnė aukštą įvertinimą. Draugijos ilgametė pirmininkė Marija Rubaževičienė už aktyvią visuomeninę veiklą išsaugant vengrų tautos indėlį į Lietuvos istoriją, apdovanota Vengrijos Respublikos **Nuopelnų ordino Riterio kryžiumi** (2006 m.) ir Lietuvos Tautinių mažu-

mų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės **Aukso garbės ženklą „Už nuopelnus“** (2022 m.).

Ateities vizija

Lietuvių ir vengrų tarpusavio simpatija pasireiškia ir mūsų dienomis.

Iš Vengrijos į Lietuvą, kaip ir iš Lietuvos į Vengriją, atvyksta „meilės tremtiniai“, jauni žmonės, įvairių švietimo ir mainų („Erasmus“ ir kt.) programų dalyviai. Jie atranda mėgstamą darbą, įsitraukia į bendruomenės veiklą, sukuria šeimas ir auginą vaikus.

Toks yra naujojo draugijos pirmininko **Dániel Molnár** likimas.

Nuo pat įkūrimo pagrindinis draugijos tikslas – suvienyti Lietuvoje gyvenančius vengrus, išsaugoti jų tautinį identitetą, puoselėti vengrų kalbą, kultūrą ir tradicijas, remti ryšių tarp Lietuvos ir Vengrijos organizacijų užmezgimą, atskleisti Lietuvos ir Vengrijos praeities istorijos sąsajas, įamžinti iškilų vengrų kilmės asmenų atminimą.

Orientuojamės į jaunąją kartą, jų įsitraukimą į Lietuvos bendruomenę, bet ir rūpinamės visais, nors ir laikinai gyvenančiais. Šiuolaikinės technologijos ir įvairios platformos yra tam puikiai tinkančios priemonės.

Atvykus į naują šalį gali būti sunku palikti šeimą, draugus, kultūrą, gimtąją kalbą. Kartais gali būti nelengva įsitvirtinti naujoje aplinkoje.

Tačiau laukia įdomūs iššūkiai: pažinti Lietuvos kultūrą ir praturtinti ją populiarinant vengrų kultūrą Lietuvoje.

Darni draugijos veikla leidžia įgyvendinti dviejų šalių siekius: puoselėti tautų tarpusavio pagarbą, skatinti geresnį pažinimą, išsaugoti bendrą, vengrų bei lietuvių istorijos ir kultūros paveldą, taip įgyvendinant Stepono Batoro priesaką, išsakytą laiške Transilvanijos Triumviratui 1584 metais:

„Mes, kurie gyvename ir kuriems Dievas patikėjo rūpintis kitais, turėtume gyventi ne tik dėl savęs ir savo amžininkų, bet ir dėl ateinančių kartų.“

Naujos knygos

Pristatyta dr. Halinos Kobeckaitės knyga „Prie Lietuvos tautinės politikos ištakų 1988–1994“

Kovo 9 d. Tautinių bendrijų namuose buvo pristatyta ambasadorės, pirmosios Tautybių departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinės direktorės dr. Halinos Kobeckaitės knyga „Prie Lietuvos tautinės politikos ištakų 1988–1994“. Pristatyme dalyvavo Tautinių mažumų departamento direktorė dr. Vida Montvydaitė ir darbuotojai, buvęs Tautinių mažumų ir išėvijos departamento prie LR Vyriausybės generalinis direktorius Remigijus Motuzas, žurnalistų etikos inspektorė Gražina Ramanauskaitė, Vilniaus universiteto Rusų filologijos katedros vedėjas, docentas dr. Pavel Lavrinec, Kultūros ministerijos, tautinių bendruomenių atstovai, žurnalistai, visuomenės veikėjai.

Knyga dienos šviesą išvydo baigiantis 2022-siems, Seimo paskelbtiems Karaimų metais.

TMD inf.

Armėnų tautos istorijos atspindžiai lietuvių spaudoje

Vasario 8 d. Tautinių bendrijų namuose pristatyta Ruslano Arutiuniano sudaryta knyga „Armėnų tautos atspindžiai XIX a. pab.–XX a. pr. Lietuvių spaudoje“. Knygoje pateikti 1885–1923 m. „Aušroje“, „Varpe“, „Lietuvos ūkininke“ paskelbti straipsniai, kuriuose rašoma apie armėnų kultūrą, armėnų žudynes Osmanų imperijoje 1894–1916 m.

„Kuo labiau gilinamės į Lietuvos ir Armėnijos istoriją, kultūrą, tuo daugiau sąsajų surandame. Pirmiausia prisiminkime, kada buvo spausdinami pirmieji lietuviški laikraščiai. Juk pirmasis periodinis leidinys buvo išleistas prieš 140 metų. Ir jis buvo pradėtas leisti tuo laiku, kai Lietuvoje buvo draudžiami leidiniai lietuvių kalba. Nepaisant to draudimo, Lietuvos patriarchas Jonas Basanavičius sugebėjo organizuoti lietuvių kalbą ir Lietuvos kultūrai svarbų periodinį leidinį „Aušrą“. Vėliau buvo pradėtas leisti „Varpas“, kiti leidiniai. Visi šie leidiniai buvo skirti lietuvių tautiškumo ir tautinės savimonės ugdymui, nepriklausomos valstybės kūrimui, bet juose buvo skelbiami straipsniai ir apie tuometinius įvykius Armėnijoje, armėnų kultūrą, istoriją. Mums, armėnams, tai labai svarbu“, – kalbėjo Armėnijos ambasadorius Lietuvoje JE Hovahhnes Igityan, apžvelgdamas R. Arutiuniano sukurtus standus, kuriuose pristatyti pirmieji Didžiosios Lietuvos periodiniai leidiniai ir jų leidėjai.

„Noras ištirti XIX a. pab.–XX a. pr. Lietuviškus laikraščius kilo perskaičius Juozo Laurušo armėnistinius straipsnius knygoje „Akmuo ir šviesa“. Juose matyti didelis lietuvių veikėjų susidomėjimas armėnais ir Armėnija. Svarbiausia priežastis, dėl kurios 2015 metais pradėjau kaupti medžiagą būsimai knygai, buvo praėjusio amžiaus pradžios katastrofos, sukrėtusios armėnų tautą, jos kovas

už išlikimą, – apie savo sumanymą iš senosios lietuviškos periodikos išrinkti ir į knygą sudėti straipsnius, kuriuose kalbama apie Armėniją, pasakoja knygos sudarytojas Ruslanas Arutiunianus. – XIX a. pab.–XX a. pr. lietuviškuose leidiniuose buvo išspausdinta per šimtą straipsnių ir armėnų literatūros vertimų. Dalis straipsnių nėra tiesiogiai susiję su armėnais ir Armėnija, tačiau atskleidžia to meto tarptautinę politiką, paveikusių armėnų gyvenimą.“

Knygos pristatyme dalyvavę istorikai dr. Algimantas Kasparavičius ir dr. Grigorijos Potašenko prisiminė armėnų sąsajų su Lietuva istorijos faktus, į šią dieną Lietuvos kultūrinį gyvenimą įsitraukusius armėnų tautos menininkus.

TBN inf.

Kalpako šventė

ISSN 2029-7394

9772029739001

Nuotr. autorė Gintarė Ulman